

The Islamic Republic of Iran and the Strategy of Preserving and Strengthening Anti-Colonial and Anti-American Orientations in Islamic and Arab Movements and Revolutions (Case Study: The Egyptian Revolution of 2011)

Abolfazl Masoumi

PhD Candidate in Political Science, with a concentration in Political Sociology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

abolfazl.masoumi1990@gmail.com

 0009-0001-8437-9788

Abstract

The victory of the Islamic Revolution not only reinforced anti-American orientations within Iran but also intensified anti-despotism and anti-colonial motivations throughout the region, particularly among Arab and Islamic movements and revolutions. Beyond the diffusion of the Iranian Revolution's anti-colonial slogans to surrounding societies, over the past four decades the Islamic Republic has sought to articulate Iran's experiences in confronting the United States and Western powers and to preserve and strengthen anti-colonial and anti-American orientations within Islamic and Arab movements. One manifestation of these efforts occurred during the wave of uprisings and revolutions in Arab countries, particularly in relation to the Egyptian Revolution of 2011. This study seeks to answer the question: How did the Islamic Republic pursue a strategy of preserving and strengthening anti-colonial and anti-American orientations before and after the victory of the Egyptian Revolution? The findings demonstrate that, concurrent with the onset of revolutionary developments in Egypt, high-ranking officials of the Islamic Republic, through numerous speeches, attempted to maintain and reinforce the revolution's anti-colonial and anti-American motivations. In this regard, emphasis was placed on Egypt's geopolitical position within the Islamic world, its historical record of resistance to despotism and colonialism, the freedom-seeking spirit of the Egyptian people, and Egypt's role in confronting the Zionist regime. The Islamic Republic sought to provide analysis of the anti-colonial nature of the Egyptian Revolution, clarify the divisive policies of Western governments, warn against regression and the hijacking of the revolution by foreign or pro-Western infiltrating currents, identify key reference groups within the revolution (religious scholars, political elites and parties, youth, and the military), and offer guidance toward "system-building" and "Islamic civilization-building" as alternatives to Western civilization—thereby reinforcing anti-American and anti-colonial orientations.

Keywords: Islamic Revolution; Egypt; Content analysis; Foreign policy.

مقاله پژوهشی**جمهوری اسلامی ایران و راهبرد حفظ و تقویت جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی در جنبش‌ها و انقلاب‌های اسلامی و عربی (مطالعه موردی: انقلاب مصر در سال ۲۰۱۱ میلادی)**

ابوالفضل معصومی

دانشجوی دکتری علوم سیاسی؛ گرایش جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
 abolfazl.masoumi1990@gmail.com 0009-0001-8437-9788

چکیده:

پیروزی انقلاب اسلامی علاوه بر تقویت جهت‌گیری‌های ضدآمریکایی در ایران، انگیزه‌های ضداستبدادی و ضداستعماری در منطقه و به‌ویژه در بین جنبش‌ها و انقلاب‌های عربی و اسلامی را بیش از پیش افزایش داد. در واقع علاوه بر آثار و پیامدهای انتشار و صدور شعارهای ضداستعماری انقلاب ایران بر سایر کشورها و جوامع پیرامونی، جمهوری اسلامی در چهار دهه گذشته در تلاش بوده تا ضمن تبیین تجربیات ملت ایران در مواجهه با آمریکا و قدرت‌های غربی، جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی جنبش‌ها و انقلاب‌های اسلامی و عربی را حفظ و تقویت نماید. نمونه‌ای از این تلاش‌ها در جریان وقوع خیزش‌ها و انقلاب‌های پی‌درپی در کشورهای عربی و به‌ویژه در مواجهه با تحولات انقلاب مصر در سال ۲۰۱۱ میلادی روی داد. در واقع این پژوهش درصدد پاسخ به این سؤال است که جمهوری اسلامی چگونه در دوران پیش و پس از پیروزی انقلاب مصر، راهبرد حفظ و تقویت جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی را دنبال کرده است؟ بررسی‌های این پژوهش نشان می‌دهد که چگونه هم‌زمان با آغاز تحولات انقلابی در مصر، مقامات جمهوری اسلامی در بالاترین سطح و در سخنرانی‌های متعددی تلاش کردند تا انگیزه‌ها و جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی انقلاب را حفظ و تقویت نمایند. بر این اساس جمهوری اسلامی ضمن تأکید بر اهمیت موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی خاص مصر در جهان اسلام، سوابق مبارزه با استبداد و استعمار در این کشور، روحیه آزادی‌خواهی مردم مصر و برجسته‌سازی نقش مصر در مبارزه علیه رژیم صهیونیستی تلاش کرد تا با ارائه تحلیل از ماهیت ضداستعماری انقلاب مصر، روشنگری نسبت به سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی دولت‌های غربی، هشدار نسبت به بازگشت به گذشته و ربوده شدن انقلاب توسط بیگانگان و جریان‌های نفوذی و غرب‌گرا، شناسایی گروه‌های مرجع و مؤثر در انقلاب (علماء، نخبگان سیاسی و احزاب، جوانان، ارتش) و ارائه راهکار به آنان، دعوت به «نظام‌سازی» و «تمدن‌سازی اسلامی» در برابر تمدن غرب و خلق و بازتعریف مفاهیم (انگاره‌سازی)، جهت‌گیری‌های ضدآمریکایی و ضداستعماری را در انقلاب مصر تقویت نماید.

واژگان اصلی: انقلاب اسلامی - مصر - تحلیل محتوا - سیاست خارجی.

دسترسی به مقالات نشریه علمی مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی (Open Access) است.

نشریه علمی «مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی» تحت مجوز بین‌المللی CC BY 4.0 International

Doi: 10.20234/irsj.2025.503840.1105

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی نمی‌باشد.

۱- مقدمه

وقوع انقلاب اسلامی به همان میزان که مبین مخالفت ملت ایران با سیاست‌های داخلی محمدرضا پهلوی بود، نشان از نارضایتی نسبت به سیاست خارجی او به‌ویژه در قبال ایالات متحده نیز بود. محور حمله مخالفان شاه به سیاست خارجی وی، انتقاد از اتحاد عملی‌اش با آمریکا بود و بر همین اساس نیز به او لقب «شاه آمریکایی» داده شد (رمضانی، ۱۳۸۱: ۵۸). جرج بال یکی از معاونان پیشین وزارت خارجه آمریکا به نقش مستقیم ایالات متحده در سیاست‌گذاری‌های نظامی ایران اشاره دارد: «ما شاه را به طور کامل تحت نظارت داشتیم. این ما بودیم که می‌گفتیم شما به فلان سلاح احتیاج ندارید و به فلان سلاح احتیاج دارید» (کدیور، ۱۳۷۲: ۴۸). پس از پیروزی انقلاب اسلامی، محمدرضا پهلوی خود نیز به نقش همه‌جانبه آمریکایی‌ها در مناسبات قدرت در دوران سلطنت اذعان و خطاب به وزیر خزانه‌داری کارتر گفت: «ارتش در دست شما بود. اقتصاد مملکت را خودتان برنامه‌ریزی می‌کردید. ساواک را خودتان و اسرائیل تأسیس کردید. پلیس را دولت جنابعالی تربیت می‌کرد. چیزی نبود که من از شما پنهان کرده باشم. حال هم نباید همه شکست‌هایتان را به گردن من بیندازید» (دادگر، ۱۳۸۱: ۱۰۵ به نقل از محمدی، ۱۳۷۴: ۱۸).

هرچند تداوم اقدامات مخرب ایالات متحده در قبال جمهوری اسلامی نقش بسزایی در افزایش بی‌اعتمادی به آمریکایی‌ها داشت اما تصمیم کارتر در مورد صدور مجوز ورود محمدرضا پهلوی به ایالات متحده از نگاه تهران تهدیدآمیز تلقی شد. شاید این نشانه تبانی و توطئه‌ای بین آمریکا و پهلوی‌ها برای بازگرداندن این دودمان همانند سال ۱۳۳۲ بود. طبیعی بود که این بار ایرانیان چنین فرصتی را به شاه و آمریکا نمی‌دادند (گود، ۱۳۸۲: ۲۴۱). مجموع این شرایط منجر به تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان «پیرو خط امام» شد. تسخیر سفارت آمریکا را می‌توان مبدأ مهمی در جهت‌گیری‌های سیاست خارجی ایران و آمریکا در دهه‌های پس از آن دانست.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی تحولات ساختاری تنها در زمینه ساختارهای اجتماعی و سیاسی داخلی خلاصه نشد بلکه در زمینه سیاست خارجی نیز نظم گفتمانی جدیدی بر

دستگاه سیاست خارجی حاکم شد. گفتمان انقلابی جدید مخالف وضع و نظم موجود بوده و در راستای رسیدن به هدف‌گذاری‌های خارجی تاکنون در تلاش بسیار بوده است. سیاست خارجی و ساختار قدرت در ایران پس از انقلاب سال ۱۳۵۷ ه.ش، دستخوش تغییرات اساسی شده است. نرم‌افزار جهت‌دهنده به سیاست خارجی انقلاب اسلامی مبارزه با نظام استکبار با محوریت آمریکا بوده است. بر این اساس مبارزه با نظام سلطه برای احقاق حقوق مستضعفین جهان و برقراری صلح و ثبات مبتنی بر بسط حداکثری عدالت و برابری و همچنین کمک به بازیگران محور مقاومت در جهت درهم شکستن سلطه آمریکا در غرب آسیا از جمله مأموریت‌های اساسی در حوزه سیاست خارجی تعیین شده است.

بنابراین هم‌زمان با تحولات داخلی متأثر از جهت‌گیری‌های ضدآمریکایی، جمهوری اسلامی در تلاش بوده است تا ضمن انتقال تجربیات خود در مقابله با آمریکایی‌ها، جهت‌گیری‌های ضد استعماری و ضدآمریکایی را در خیزش‌ها، جنبش‌ها و انقلاب‌های اسلامی و عربی تقویت نماید. نمونه‌ی اعلا‌ی اجرای این راهبرد را می‌توان در نحوه‌ی تعامل جمهوری اسلامی نسبت به گروه‌های مقاومت منطقه‌ای مشاهده کرد. علاوه بر این هم‌زمان با بروز و ظهور تحولات انقلابی در کشورهای اسلامی و عربی نیز رهبران انقلاب اسلامی در صدد تقویت جهت‌گیری‌های ضد استعماری و ضدآمریکایی بودند. در این میان مصر از دیرباز از بسیاری جهات برای مسلمین حائز اهمیت بوده است. در مصر بسیاری از جنبش‌ها و نهضت‌های اسلامی رشد و نمو یافته و این فرض وجود داشت که در صورت تقویت جهت‌گیری‌های ضد استعماری در این کشور، زمینه‌های گسترش انگیزه‌های ضدآمریکایی و ضد صهیونیستی را در سایر کشورهای اسلامی فراهم سازد.

در بین مسئولان جمهوری اسلامی و در خلال رویدادهای انقلاب مصر، آیت‌الله خامنه‌ای تلاش کردند تا با انتقال تجربیات انقلاب اسلامی ایران به مصر و هشدار نسبت به دخالت بیگانگان و خطرات ناشی از جریان‌های نفوذی و غرب‌گرا از انحراف و نابودی انقلاب مردمی جلوگیری نمایند. در این نوشتار با تمرکز بر تحلیل محتوای بیانات آیت‌الله خامنه‌ای درباره تحولات انقلابی در مصر، در صدد پاسخ به این سؤال هستیم که چگونه

جمهوری اسلامی در تلاش بوده تا راهبرد حفظ و تقویت جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی را در انقلاب مصر دنبال نماید.

۲- روش تحقیق

در مورد «تحلیل محتوا» تاکنون تعاریف متعددی اشاره شده است. برخی تحلیل محتوا را «روش معناشناسی آماری مباحث سیاسی» می‌دانند و برخی تحلیل محتوا را مرحله‌ای از جمع‌آوری اطلاعات می‌دانند که در آن محتوای ارتباطات از طریق به‌کارگیری عینی و منتظم قواعد مقوله‌بندی، به اطلاعاتی که می‌تواند خلاصه و با هم مقایسه شوند، تغییر شکل می‌یابد (هولستی، ۱۳۷۳: ۱۳). روش پژوهش این تحقیق، تجزیه تحلیل تم است که نوعی پژوهش کیفی با دیدگاه تحلیلی است. در تجزیه و تحلیل تم هر مشاهده یا مصاحبه یا سند، بیشتر به شواهد بیشتری منجر و غلظت بیشتری کسب خواهد شد. در این روش محقق نمونه‌گیری را تا جایی ادامه می‌دهد که دیگر مفهومی به مفاهیم قبلی اضافه نشود و یک قاعده کلی هست که تأکید می‌کند؛ نمونه‌گیری را تا زمانی ادامه می‌دهیم که هر مقوله به اشباع نظری برسد (استراس، کوربین: ۱۳۸۵). جامعه آماری تحقیق حاضر، تمامی بیانات آیت‌الله خامنه‌ای است و در مجموع محقق پس از بررسی ۲۶ سخنرانی با موضوع مصر و تحولات منطقه و با ۳۶۱ فیش از مجموع بیانات مختلف ایشان به اشباع نظری دست یافت. متن سخنان آیت‌الله خامنه‌ای از نرم‌افزار حدیث ولایت و همچنین پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار ایشان دریافت گردید و پس از فیش‌برداری اولیه برای هر یک از سخنرانی‌ها تمامی ایده‌های مستقل در قالب مفاهیم و تم‌ها فرعی شناسایی شد. به‌طورکلی و با بررسی بیانات پیرامون تحولات مصر ۱۰ تم اصلی و ۳۵ تم فرعی استخراج گردید.

۳- یافته‌های تحقیق

۱-۳ تأکید بر نقش و جایگاه ویژه مصر در مبارزه با استعمار و ایستادگی در برابر

غرب

هم‌زمان با آغاز تحولات انقلابی در مصر مردم این کشور نیازمند بازبانی اعتمادبه‌نفس از دست رفته خود در دوران استبداد بودند. در این میان آیت‌الله خامنه‌ای در مرحله نخست و با آغاز راهپیمایی‌های مردمی در مصر و همچنین پس از وقوع انقلاب ضمن ارائه تحلیل جامع از اوضاع این کشور در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی، به‌طور خاص در تلاش بود تا اعتمادبه‌نفس از دست رفته ملت در زمان دیکتاتوری انور سادات و حسنی مبارک را بار دیگر به مردم مصر بازگرداند. آیت‌الله خامنه‌ای خطاب به انقلابیون مصری تأکید می‌کند که: «من به شما و قیامت‌ان افتخار می‌کنم.» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵). در این بخش چهار تم فرعی یعنی: «تأکید بر سوابق ایستادگی مصر در مقابل فرهنگ اروپایی و غربی»، «یادآوری سوابق استقلال‌طلبی و آزادی‌خواهی و نقش برجسته مصر در پیدایش حرکت‌های اصلاح‌گرایانه و جنبش‌های اسلامی»، «پیشتازی مصر در مبارزه با رژیم صهیونیستی» و «عمق فرهنگی و جایگاه رهبری مصر در جهان اسلام» در بیانات مورد تأکید قرار گرفته است.

جدول ۱: تأکید بر نقش و جایگاه ویژه مصر در مبارزه با استعمار و ایستادگی در برابر غرب

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
تأکید بر نقش و جایگاه ویژه مصر در مبارزه با	تأکید بر سوابق ایستادگی مصر در مقابل فرهنگ اروپایی و غربی	«مصر کشور بسیار مهمی است... مصر اولین کشوری بود از کشورهای اسلامی که با فرهنگ اروپائی آشنا شد و اولین کشور اسلامی بود که در مقابل آن فرهنگ اروپائی و غربی ایستاد و عیوب آن را فهمید و در مقابل آن مقاومت کرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵) «قضیه‌ی این انقلاب‌ها خیلی مهم است. من بر روی مصر تکیه کنم. مصر کشور بزرگی است، مصر ملت کهنی است، مصر یک منطقه‌ی اساسی در دنیای اسلام بوده» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۰۳/۱۴).
	یادآوری سوابق	«در دوره‌ی طولانی‌ای کشورهای عرب نگاه می‌کردند به مصر؛ مصر

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
استعمار و ایستادگی در برابر غرب	استقلال‌طلبی و آزادی‌خواهی و نقش برجسته مصر در پیدایش حرکت‌های اصلاح‌گرایانه و جنبش‌های اسلامی	رهبر دنیای عرب شد. خب، استقلال و آزادی‌خواهی در آن کشور موج می‌زد. البته فرصت‌های خوبی در اختیار آن مردم قرار نگرفت؛ جز مدت‌های کوتاهی» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵) «سید جمال‌الدین، مصری نبود ولی جز در مصر هم نمی‌توانست امیدی به فهم دغدغه‌ی بزرگ خود از سوی یک ملت مسلمان داشته باشد. ملت مصر، در صحنه‌ی مبارزات دینی و سیاسی، لیاقت خود را به اثبات رسانید و در تاریخ ثبت کرد. محمد عبده و شاگردانش و سعد زغلول و هوادارانش مردمی مرتجع و دنیانشناس نبودند. آن‌ها نوابغ بزرگ و شجاع و بیداری بودند که هر ملتی با پرورش یک نفر مانند آنان می‌تواند به لیاقت خود فخر بفروشد» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵)
پشتتازی مصر در مبارزه با رژیم صهیونیستی		«[مصر] اولین کشوری بود یا بزرگ‌ترین کشوری بود که به‌اتفاق سوریه برای خاطر قضیه‌ی فلسطین وارد جنگ شد. کشورهای دیگر اسلامی هیچ‌کدام در این چند جنگی که با اسرائیل داشتند، ورود پیدا نکردند. کشور مصر سربازان خودش را، ارتش خودش را، مردم خودش را، پشتیبانی‌های خودش را برد» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).
عمق فرهنگی و جایگاه رهبری مصر در جهان اسلام		«مصر با این عمق فرهنگی و دینی و سیاسی، به‌حق، در جایگاه رهبری دنیای عرب قرار گرفت» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵). «از لحاظ سیاسی، از لحاظ فرهنگی؛ همه آزادخواه. مصر شد رهبر دنیای عرب از لحاظ فکری و سیاسی» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵)

بنابراین کشور و ملت مصر به دلایل زیر نقش و جایگاه ویژه‌ای در ایستادگی در مقابل غرب و مبارزه با رژیم صهیونیستی داشته و جمهوری اسلامی با تأکید بر این جایگاه در تلاش برای حفظ جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی در این کشور بوده است:

۱) موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی کشور مصر در جهان اسلام،^۱ ۲) شکل‌گیری جنبش‌های اسلامی در مصر، ۳) سابقه مبارزه با استبداد و استعمار در مصر و روحیه آزادیخواهی این کشور، ۴) نقش برجسته مصر در مبارزه علیه رژیم صهیونیستی و جایگاه برجسته‌ای که هم‌اکنون نیز می‌تواند داشته باشد، ۵) سابقه رهبری جهان عرب، ۶) الگوپذیری سایر کشورهای عربی از مصر، ۷) بالا بودن آگاهی‌های سیاسی و دینی در مصر.^۲

۳-۲-۱ ارائه تحلیل، توصیه و هشدار در جریان انقلاب و پس از آن

آنچه مسلم است این که در جریان انقلاب‌ها تحولات آن‌قدر سریع رخ می‌دهند که گاه حتی بسیاری از گروه‌های دخیل در انقلاب از فرصت تأمل پیرامون تحولات عاجز می‌مانند^۳ و اگر این گروه‌ها نتوانند در موقع مناسب و با تحلیل متناسب با اوضاع اقدامات لازم را انجام دهند ممکن است انحرافات بزرگی در مسیر انقلاب رخ داده و چه بسا «انقلاب» به «ضدانقلاب» تبدیل گردد. در این میان ارائه تحلیل از سوی یک ناظر بیرونی دارای تجربیات انقلابی نسبت به مسائل سیاسی و اجتماعی جاری در کشوری که دچار فرآیند انقلاب شده است می‌تواند راه‌گشای بسیاری از مسائل برای انقلابیون باشد. از این منظر آیت‌الله خامنه‌ای تلاش کردند تا ضمن ارائه تحلیل از اوضاع مصر به فراخور مقاطع گوناگون به ارائه راهکارها و راهبردهایی درباره انقلاب و حفظ و تقویت جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی در این کشور پردازد:

۳-۲-۱ تبیین ماهیت ضداستبدادی و ضداستکباری انقلاب مصر و تبیین

خواسته‌های مردم

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۳/۱۴

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۳ برای درک ناتوانی تحلیل اوضاع و شرایط انقلابی توسط گروه‌های انقلابی می‌توان به سردرگمی «فداییان خلق» در جریان انقلاب اسلامی ایران اشاره کرد. برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به:

احمدی حاجیکلاهی، حمید، (۱۳۸۷)، جریان‌شناسی چپ در ایران، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی. اسماعیلی، خیرالله، (۱۳۸۰)، دولت موقت، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

آیت‌الله خامنه‌ای ماهیت انقلاب مصر را بر اساس تحولات تاریخ معاصر این کشور و همچنین شعارها و خواسته‌های مردم در فرآیند انقلاب، در قالب «بیداری اسلامی» تحلیل نمود. ایشان همچنین با ارائه تحلیلی از خواسته‌های مردم مصر، مجموع خواسته‌های آنان را طیفی از خواسته‌های کلان سیاسی، اجتماعی و مسائل اقتصادی عنوان نموده و به خواست عمومی در مصر برای پایان دادن به؛ دوران دیکتاتوری، فقر و وابستگی اقتصادی، دخالت ابرقدرت‌ها در مصر، افراطی‌گری و... اشاره می‌کند.

جدول ۲: تبیین ماهیت ضداستبدادی و ضداستکباری انقلاب مصر

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
تبیین ماهیت ضداستبدادی و ضداستکباری انقلاب مصر	مذهبی	<p>«حساس‌ترین بخش‌های جهان اسلام را نهضت بازگشت به اسلام و اعاده عزت و هویت و رهایی فراگرفته است و همه جا شعار «الله‌اکبر» به گوش می‌رسد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p> <p>«هر ادعای دیگری در مورد ماهیت این جنبش‌ها که با شعار «الله‌اکبر» صورت گرفته، نادیده گرفتن واقعیت در جهت بهره‌برداری‌های دیگر و تحمیل‌ها و انحرافات بعدی است. آینده‌ی این انقلاب‌ها با همین اصول سنجیده خواهد شد و معیار اصالت یا انحراف انقلاب‌ها همین آرمان‌ها خواهد بود. ضد را به ضد می‌توان شناخت و انقلاب‌ها را به ضدیت با صفات رژیم‌هایی که به لرزه افتاده‌اند. انقلابیون همچنان باید مراقب هدف‌تراشی‌ها و تلاش‌هایی که برای تغییر شعارها صورت می‌گیرد، باشند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p> <p>«امروز تقریباً در سرتاسر دنیای اسلام- ممکن است معدودی استثناء داشته باشد- اگر یک انتخابات خوب آزادی برگزار شود و رهبران مسلمان و سیاسیون مسلمان وسط میدان باشند، مردم به آن‌ها رأی خواهند داد. همه جا همین جور است. بنابراین بلاشک حرکت، حرکت اسلامی است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۹/۲۱).</p>

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	سیاسی و اقتصادی	«ملت‌های عرب، دیکتاتورهایشان را نمی‌خواهند؛ سیطره دست‌نشانندگان و طواغیت را بر خود، دیگر تاب نمی‌آورند؛ از فقر و عقب‌ماندگی و تحقیر و وابستگی به ستوه آمده‌اند؛ سکولاریزم را در سایه‌ی سوسیالیسم و لیبرالیسم و ناسیونالیسم قومی آزمودند و همگی را بن‌بست یافتند؛ و البته ملت‌های عرب به دنبال افراطی‌گری، خشونت مذهبی، بازگشت به عقب، تعصبات فرقه‌ای و قشری‌گری با برچسب اسلام‌گرایی نیز نیستند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
		«مردم، مصر عزیز و محترم و آزاد را می‌خواهند؛ مصر کمپ دیوید را نمی‌خواهند، مصر فقیر و وابسته را نمی‌خواهند، مصر تحت فرمان آمریکا و متحد اسرائیل را نمی‌خواهند، مصر متحجر و افراطی و نیز مصر غرب‌گرا و لائیک و وابسته را نمی‌خواهند. مصر آزاد، عزیز، اسلامی و مترقی، مطالبه‌ی اصلی مردم و جوانان است و به دنبال درگیری نیستند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).

بر این اساس خواسته‌ی مردم مصر و دیگر کشورهای اسلامی عبارت‌اند از:

- (۱) بازگشت به اسلام، (۲) اعاده عزت و پایان دادن به دوران تحقیر و وابستگی گذشته،
- (۳) اعاده هویت و بازتعریف خود بر اساس شاخصه‌های اسلامی، (۴) نفی دیکتاتوری و طواغیت، (۵) نجات از سیطره حاکمان دست‌نشانده و نفی هرگونه دخالت خارجی، (۶) نفی سکولاریزم، سوسیالیسم، لیبرالیسم و ناسیونالیسم، (۷) نفی افراط‌گری، قشری‌گری و خشونت‌گری مذهبی، (۸) نفی فرآیند صلح با رژیم صهیونیستی، ابطال کمپ دیوید، پایبندی به آرمان آزادی فلسطین و قدس شریف، (۹) حل معضلات و مشکلات و فقر اقتصادی^۱.

۲-۲-۳ تأکید بر وحدت و ضرورت شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غرب

در مورد لزوم پایبندی به وحدت و یکپارچگی و پرهیز از مسائلی که ممکن است منجر به تفرقه شود، آیت‌الله خامنه‌ای در مواردی ضمن تبیین شاخصه‌های اسلام حقیقی به نفی

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

تفرقه و فرقه‌گرایی در اسلام پرداخته‌اند. از همین منظر ایشان مصر را نه با تاریخ جنگ بین فرق مذهبی بلکه با تأکید بر تقریب مذاهب بازخوانی می‌نمایند.

جدول ۳: تأکید بر وحدت و ضرورت شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غرب

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	وحدت درون و برون دینی	«وقتی از اسلام‌گرایی در مصر یا تونس و لیبی سخن می‌رود، اسلام رسول‌الله (صلی‌الله‌علیه‌وآله) است که در مدینه سایه‌ی رحمت و امنیت بر سر اهل ذمه از مسیحی و یهودی گسترده سخن از اسلام، به معنی دعوت به جنگ دینی میان خداپرستان و یا جنگ مذهبی و فرقه‌ای میان مسلمانان نیست. مصر، مصر مجمع تقریب مذاهب اسلامی و شیخ شلتوت است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
تأکید بر وحدت و ضرورت شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غرب	شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غرب	«سلاح مهم ملت‌ها در مواجهه با ابرقدرت‌ها و حکام مزدور، اتحاد و یکپارچگی آن‌ها است» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵). «آن‌ها می‌خواهند بین ملت‌های مسلمان اختلاف بیندازند؛ ما باید بدانیم که این اختلاف باطل است؛ در آیات قرآن، این منهی است؛ تفرقه، اختلاف، گلاویز شدن با یکدیگر، میان ملت‌های مسلمان، سم مهلک است؛ از این باید اجتناب کنیم» (خامنه‌ای، بیانات: ۲۹/۹۱/۵). «امروز آمریکایی‌ها از تجربه‌ی انگلیسی‌ها دارند استفاده می‌کنند در ایجاد اختلاف مذهبی بین شیعه و سنی. انگلیس‌ها متخصص دشمنی انداختن بین گروه‌هایند- از جمله بین شیعه و سنی در دنیای اسلام- از چند صد سال قبل آن‌ها این‌کاره بودند. آمریکایی‌ها دارند از تجربه‌ی آن‌ها استفاده می‌کنند. مسئله‌ی فلسطین پیش می‌آید، مسئله‌ی مصر پیش می‌آید؛ به مجردی که در مقابل حرکت مردم قرار می‌گیرند، به یک جوری، با یک ترفندی، با یک خدعه‌ای، فوراً مسئله‌ی مذهبی را مطرح می‌کنند. همه باید بیدار باشند؛ سنی بیدار باشد، شیعه بیدار باشد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۳/۱۴). «دشمن شما تلاش می‌کند با انواع ترفندها یکپارچگی شما را از

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		بین‌بردد. مطرح کردن نقاط افتراق، مطرح کردن شعارهای انحرافی، مطرح شدن چهره‌های بدسابقه و نامطمئن به‌عنوان جانشین رئیس‌جمهور خائن، از جمله‌ی انگیزه‌سازی برای تفرقه است. اتحاد خود را بر محور دین و نجات کشور از شر مزدوران دشمن، حفظ کنید» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵)

بنابراین و به‌طور کلی در مورد حفظ وحدت و شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غربی‌ها، آیت‌الله خامنه‌ای بر موارد زیر در فرآیند انقلاب مصر تأکید داشته‌اند:

۱) تبیین و بازتعریف مفهوم «اسلام‌گرایی» بر اساس تأکید بر وحدت و پرهیز از تفرقه‌افکنی، ۲) معرفی مدینه‌النبی (ص) به‌مثابه الگویی برای حفظ وحدت برای گروه‌های انقلابی در مصر، ۳) دعوت به حفظ وحدت با پیروان سایر ادیان الهی، ۴) نفی هرگونه جنگ و قتال بین خداپرستان و پرهیز از درگیری‌های فرقه‌ای، ۵) تأکید بر تقریب مذاهب در مصر و الگوسازی از شخصیت‌هایی پیشگام در این عرصه نظیر شیخ شلتوت^۱، ۶) دعوت به شناخت حربه دشمن در ایجاد اختلاف شیعی- سنی^۲، ۷) هوشیاری نسبت به پیشنهادهایی که از سوی غربی‌ها و یا دست‌نشاندها و همفکران داخلی آنان برای انحراف از مسیر انقلاب و به‌منظور ایجاد تفرقه صورت می‌گیرد، نظیر؛ طرح شعارهای انحرافی و معرفی چهره‌های بدسابقه و نامطمئن.^۳

۳-۲-۳ هشدار نسبت به بازگشت به گذشته و ربوده شدن انقلاب

آیت‌الله خامنه‌ای با بهره‌گیری از تجربه تاریخی ملت ایران و انقلاب اسلامی، به ملت مصر و در واقع همه‌ی کشورهایایی که در روند تحولات انقلابی قرار گرفته بودند نسبت به استفاده از نیروهای وابسته به رژیم سابق و یا دست‌نشانده و وابسته به قدرتهای خارجی هشدار دادند. ایشان بازگرداندن دولتمردان و عناصر وابسته به رژیم سابق را یکی از

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۳/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

ترفندهای دشمنان این انقلاب‌ها می‌دانستند. بر این اساس دشمنان غربی و حتی برخی از کشورهای «ارتجاعی» وابسته به آنان به‌واسطه‌ی از دست دادن منافع خود در مصر در تلاش هستند تا انقلاب را ربوده و به نفع خود مصادره نمایند.

جدول ۴: هشدار نسبت به بازگشت به گذشته و ربوده شدن انقلاب

مفاهیم اساسی	تم اصلی	تم فرعی
<p>«یک نظام وابسته با خروج مهره‌های آشکارش، ساقط نمی‌شود. اگر بجای آن مهره‌ها، هم‌پالگی‌های آن‌ها جایگزین شوند چیزی عوض نشده و دام فریب در برابر ملت گسترده شده است. در انقلاب اسلامی ایران بارها خواستند ملت ما را در این دام بیفکنند ولی هوشیاری ملت و رهبر عظیم و الهی‌اش، ترغیب دشمن را دانستند و خنثی کردند و راه را تا آخر ادامه دادند» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).</p> <p>«بی‌شک غرب می‌کوشد انقلاب‌ها را تبدیل به ضدانقلاب کرده و نهایتاً با بازسازی رژیم‌های قدیمی به شیوه‌ی جدید و تخلیه‌ی احساسات توده‌ها و جابه‌جائی اصول و فروع و تغییر مهره‌های خود و اصلاحات صوری و تصنعی و ظاهرسازی دموکراتیک، دوباره برای ده‌ها سال دیگر سیطره‌ی خود را بر جهان عرب حفظ کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p>	هشدار نسبت به بازگشت به گذشته و ربوده شدن انقلاب	بازسازی رژیم گذشته
<p>«آنچه امروز مهم است، این است که دشمن در مقابل ضربه‌ای که در مصر و تونس و لیبی و بقیه‌ی کشورهای منطقه کم‌ویش بر او وارد آمده است، مشغول طراحی و توطئه‌چینی است. باید متوجه توطئه‌های دشمن بود. باید مراقب بود انقلاب‌های مردم را از آن‌ها نربایند، راه‌ها را منحرف نکنند. از تجربه‌های دیگران استفاده کنید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p> <p>«تلاش در جهت تسلط بر افاق فرمان انقلاب‌ها و نفوذ به درون احزاب مؤثر، حفظ حداکثری ساختارهای قبلی رژیم‌های فاسد و اکتفا به رفرم‌های سطحی و نمایشی، بازسازی نیروهای بومی خود در کشورهای انقلاب کرده...» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p>		سیاست‌های غرب برای انحراف انقلاب

بنابراین و به‌طور کلی آیت‌الله خامنه‌ای برای مصون ماندن انقلاب از آسیب‌های ناشی از بازگشت عناصر وابسته به رژیم پیشین و وابسته به غرب بر این نکات تأکید می‌نماید:

- شناسایی مهره‌های آشکار و پنهان نظام‌های وابسته و پرهیز از به‌کارگیری آنان در مناصب سیاسی و اجتماعی.

- فریب مردم و افکار عمومی؛ ابزار نخبگان و سیاستمداران وابسته به غرب برای تداوم منافع قدرت‌های خارجی در داخل مصر.

- بهره‌گیری از تجربیات انقلاب اسلامی در زمینه‌ی شناسایی و کنار گذاشتن مهره‌های دست‌نشانده.^۱

- تداوم منافع؛ انگیزه اصلی غربی‌ها برای ربودن و به انحراف کشاندن انقلاب‌ها.^۲

- تبیین راه‌ها و ابزارهای قدرت‌های سلطه‌گر برای تداوم حضور دست‌نشانگان خود در انقلاب برای مقابله با آن؛

۱) تسلط بر اتاق فرمان انقلاب، ۲) نفوذ در احزاب و گروه‌های ذی‌نفوذ، ۳) حفظ ساختارهای رژیم‌های دیکتاتوری پیشین، ۴) اجرای اصلاحات سطحی و نمایشی، ۵) بازسازی نیروهای دست‌نشانده و حمایت از آنان، ۶) جابه‌جایی اصول و فروع انقلاب و تبدیل انقلاب به ضدانقلاب، ۷) اجرای اصلاحات صوری و ظاهرسازی‌های دموکراتیک، ۸) تخلیه و جهت‌دهی به احساسات توده‌های مردم در جهت اهداف و منافع خود^۳ و ...

۳-۲-۴ شناسایی گروه‌های مرجع و مؤثر در انقلاب و ارائه راهکار به آنان

آیت‌الله خامنه‌ای در جریان تحولات انقلابی در منطقه همواره اқشار مختلف را به حفظ بیداری و هوشیاری فراخواند: «عالم مذهبی بیدار باشد، نخبه‌ی دانشگاهی بیدار باشد، آحاد مردم بیدار باشند؛ بفهمند چه کار می‌کنند، بفهمند توطئه‌ی دشمن را و نقشه‌ی دشمن را؛ به نقشه‌ی دشمن کمک نکنند» (۹۱/۳/۱۴)؛ اما به‌طور کلی و فارغ از مخاطب قرار دادن توده‌های مردم ایشان به‌طور خاص اқشار خاصی از جامعه مصر، یعنی؛ علما و روحانیون،

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

نخبگان سیاسی و احزاب مصر، جوانان و ارتش مصر را مورد خطاب قرار داده و در مواردی برخی نکات را به این گروه‌ها- در مقطع حساس انقلاب- گوشزد نمودند.

جدول ۵: شناسایی گروه‌های مرجع و مؤثر در انقلاب و ارائه راهکار به آنان

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	علماء و روحانیون	«گاه صحنه‌هایی دیده می‌شود که نمایشگر تلاش عملی آمریکا و صهیونیسم برای تراشیدن مرجعیت‌های فکری نامطمئن از یک سو و تلاش قارون‌های شهوتران برای کشاندن اهل دین و تقوا بر سر بساط مسموم و آلوده‌ی خود، از سوی دیگر است. علمای دین و رجال دین‌دار و دین‌مدار، باید به‌شدت مراقب و دقیق باشند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹). «نگاه هوشمندانه به صحنه‌ی درگیری‌های داخلی، دست دشمن را در پس این فاجعه‌ها به‌روشنی نشان می‌دهد. این دست غدار، بی‌شک از جهل‌ها و عصبیت‌ها و سطحی‌نگری‌ها در میان جوامع ما بهره‌برداری می‌کند و بر روی آتش، بنزین می‌ریزد. وظیفه‌ی مصلحان و نخبگان دینی و سیاسی در این ماجرا بسیار سنگین است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹).
شناسایی گروه‌های مرجع و ارائه راهکار به آنان	نخبگان و احزاب سیاسی	«قدرت‌های ضربه خورده‌ی جهان و منطقه، بی‌شک در افکار شیطانی به سر می‌برند؛ از فکر حذف و انتقام تا طرح فریب دادن و متزلزل کردن و ترساندن و به طمع انداختن شما و سپس به نابود کردن انقلاب‌ها و پدید آوردن اوضاع- و العیاذ بالله- بدتر از گذشته می‌اندیشند. تصمیمات، مواضع و اقدامات شما، ابعاد تاریخی خواهد یافت و این دوره، «شب قدر» تاریخ کشورهای شماست» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴). «وعده‌ها و وعیدهای آنان [قدرت‌های استعماری و استکباری] نباید در تصمیم‌ها و اقدام‌های نخبگان سیاسی و در حرکت عظیم مردمی اثر بگذارد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹).
	ارتش مصر	«ارتش مصر که افتخار شرکت در حداقل دو جنگ با دشمن صهیونیست را دارد در این مرحله در معرض آزمونی بزرگ و تاریخی است» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵). «دشمن می‌خواهد از آن برای سرکوب مردم استفاده کند. اگر خدای نخواست این اتفاق بیفتد ضایعه‌ای که پیش خواهد آمد برای ارتش قابل

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		<p>جبران نیست» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).</p> <p>«آن که از ارتش مصر باید بترسد صهیونیست‌ها نیستند نه مردم مصر» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).</p> <p>«بدنه‌ی ارتش مصر با مردم است و کسانی در داخل و خارج مصر می‌خواهند ارتش را در آینده با مردم درگیر کنند و همه باید مراقب باشند. بدنه‌ی ارتش مصر، نفوذ آمریکا و دوستان اسرائیل را برنخواهد تابید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p>
	<p>جوانان مصری</p>	<p>«هر کدام از شما، حامل یک بشارت بزرگ هستید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p> <p>«شما جوان‌ها موتور این حرکت‌ها هستید؛ هوشیار باشید، متوجه باشید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p> <p>«وقتی جوان در یک کشوری بیدار شد، امید به بیداری‌های عمومی در آن کشور افزایش پیدا می‌کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p> <p>«امروز جوان‌های ما در سرتاسر جهان اسلام بیدار شده‌اند. این همه دام مقابل پای جوان‌ها قرار داده شده، اما جوان مسلمان و غیور و بلندهمت، از این گرفتاری‌ها خودش را نجات داده. شما می‌بینید در تونس، در مصر، در لیبی، در یمن، در بحرین چه اتفاق افتاد؛ در بقیه‌ی کشورهای اسلامی چه حرکتی به وجود آمده. این‌ها همه بشارت است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p>

۳-۲-۴-۱-۲-۳ علما و مصلحان دینی

از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای در دوران کنونی، اسلام از حاشیه به متن آمده است و در دنیایی که دچار خلأ فکری ناشی از شکست کمونیسم و لیبرالیسم شده، اسلام ارائه‌دهنده نگاهی تازه به عرصه زندگی، سیاست و حکومت و تحولات اجتماعی است. از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، با توجه به اینکه غالباً علما و روحانیون و مصلحان دینی پیش‌قراولان مبارزه علیه استعمار بوده‌اند، نقش علما در جریان انقلاب مصر حائز اهمیت است. ایشان ضمن اشاره

به نقش و جایگاه علما در روند انقلاب، به تبیین وظایف آنان به‌ویژه در جهت مقابله با توطئه‌های خارجی پرداخته و بر موارد زیر تأکید می‌کند:

(۱) ضرورت شناخت شیوه‌های عملکرد و ترفندهای دشمن، (۲) تأکید بر نقش علما در جلوگیری از تفرقه و منازعات فرقه‌ای که توسط دشمنان و برای ایجاد حاشیه امن برای رژیم صهیونیستی صورت می‌گیرد،^۱ (۳) جهت‌دهی و تعریف شاخص برای علما در جهت هدایت جریان «بیداری اسلامی»،^۲ (۴) بستن راه‌های نفوذ دشمنان خارجی و عمال داخلی آنان، (۵) پرهیز علما از نزدیکی به صاحبان زر و زور، منیت، دنیاطلبی و آلوده نشدن به صله و احسان صاحبان قدرت و شهوت به‌عنوان عامل فاصله علما از توده‌های مردم، (۶) حفظ و تثبیت مرجعیت فکری خود برای مردم و جلوگیری از تراشیده شدن مرجعیت‌های فکری نامطمئن از سوی دشمن، (۷) لزوم ترسیم اهداف بلندمدت برای نهضت‌های اسلامی، (۸) تلاش برای شکستن حلقه‌ی انحصارات علمی و اقتصادی و سیاسی قدرت‌های سلطه‌گر، (۹) تبدیل امت اسلامی به پیشروان احقاق حق اکثریت ملت‌های مقهور اقلیت مستکبر، (۱۰) نفی تبعیت از غرب در سیاست، اخلاق، رفتار و سبک زندگی به دلیل؛

الف) ایجاد وابستگی و ذلت سیاسی، ب) ایجاد فقر و فلاکت اقتصادی ج) سقوط فضیلت و اخلاق د) عقب‌ماندگی خجالت‌آور علمی.^۲

(۱۱) بی‌اعتنایی به وعده و وعیدهای دشمنان به نخبگان سیاسی و علما به دلیل؛
الف) تجربه نشان داده که کسانی که در طول سالیان گذشته به وعده‌های آمریکا دل خوش کرده بودند، نتوانستند گرهی از کار ملت خود بگشایند و یا ستمی را از خود یا دیگران برطرف کنند، ب) عدم تحقق حقوق مردم فلسطین با وعده‌های دشمنان و در روند سازش.^۳

(۱۲) تلاش برای گام برداشتن در جهت رسیدن به تمدن درخشان اسلامی در جهت؛
الف) هدایت جریان بیداری اسلامی، ب) ترسیم نقشه راه و تعیین اهداف میان‌مدت و

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

کوتاه‌مدت با توجه به شاخصه‌های تمدن اسلامی، ج) اهدای اندیشه پیشرفت با شاخصه ایمان و علم به اُمَّت اسلامی و بشریت، د) رهایی از جهان‌بینی مادی و ظالمانه و بی‌اخلاقی تمدن غرب.^۱

۳-۲-۴-۲- نخبگان، احزاب و گروه‌های سیاسی در مصر

آیت‌الله خامنه‌ای با خطاب قرار دادن نخبگان، سیاستمداران و احزاب سیاسی مصر، از «انقلاب» به‌عنوان امانتی بزرگ که اکنون در دست آنان قرار گرفته است یاد نموده و آن‌ها را از «غرور» بی‌مورد و «ساده‌انگاری» در تحلیل و درک و پیشبرد مسائل انقلاب بر حذر داشت. ایشان همچنین نسبت به تلاش دشمن برای ناکام گذاشتن انقلاب به دلیل «از بین رفتن منافع خود در کشورهای انقلابی» هشدار می‌دهند.

بنابراین و به‌طورکلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نخبگان و احزاب و گروه‌های سیاسی در مصر را به توجّه به نکات و توصیه‌های زیر فرا می‌خواند:

۱) انقلاب به وقوع پیوسته در مصر را به‌مثابه امانت تلقی نموده و از آن صیانت نمایند، ۲) وقوع انقلاب را آغاز راه پیروزی نهایی تلقی نمایند، ۳) از «غرور» و «ساده‌انگاری» نسبت به رویدادها به‌مثابه بزرگ‌ترین آفات در بدو پیروزی انقلاب بایستی پرهیز نمایند، ۴) بر عهده داشتن مسئولیت اصلی در مسئله «نظام‌سازی» پس از وقوع انقلاب، ۵) تلاش برای حفظ دستاوردهای انقلاب مردم، ۶) آسیب‌شناسی جنبش انقلابی و برطرف نمودن مشکلات آن، ۷) توجّه به نقش و جایگاه و حساسیت تصمیمات در مقطع پس از انقلاب، ۸) توجّه به تلاش دشمن برای ناکام گذاشتن انقلاب به دلیل از بین رفتن منافع خود در کشورهای انقلابی از طریق؛

الف) انتقام‌گیری از انقلابیون و رهبران انقلاب، ب) تلاش برای تطمیع، متزلزل و فریب دادن نخبگان سیاسی برای انحراف و نابودی انقلاب، ج) تلاش همه‌جانبه برای بازگشت به رژیم سابق و یا احیاناً شرایط بدتر از آن.^۲

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

۳-۲-۴-۳ ارتش مصر

در انقلاب‌های مختلف جهان، وضعیت نیروهای مسلح و جهت‌گیری آن‌ها له یا علیه نیروهای انقلابی و نظام حاکم نقش تعیین‌کننده‌ای در سرنوشت انقلاب‌ها ایفا نموده است. دلیل اهمیت ارتش در این بحث خلاصه می‌شود که نظام حاکم با استفاده از زور، امکان جلوگیری از وقوع انقلاب را دارد یا حداقل شاید بتواند آن را به تعویق اندازد. یا برعکس انقلابیون بتوانند با جذب ارتش و یا خنثی و بی‌طرف کردن آن، مهم‌ترین پشتوانه نظام حاکم را از بین برده و باعث فروپاشی هرچه سریع‌تر آن شوند (هراتی و دیگران، ۱۳۹۲: ۹۲).

آیت‌الله خامنه‌ای در دو مقطع پیش و پس از وقوع انقلاب ضمن خطاب قرار دادن ارتش مصر، در تلاش بود تا ارتش ضمن پیوستن به مردم از کشتار مردم بی‌گناه جلوگیری نموده و رژیم صهیونیستی و حامیان آن را به‌عنوان دشمنان حقیقی و اصلی ملت مصر قلمداد نماید. پیش از این و از زمانی که به سبب امضای پیمان صلح با اسرائیل، حالت جنگی میان مصر و رژیم صهیونیستی پایان پذیرفت، واحدهای نظامی مصر تلاش کردند تا در مواجهه با ناآرامی‌های داخلی به طور مشترک با نیروهای امنیتی در عملیات ضد شورش بر علیه اسلام‌گرایان مشارکت داشته باشند (حسینی، ۱۳۸۱: ۴۹۴). آیت‌الله خامنه‌ای به شیوه بازخوانی تاریخی و ضمن برجسته‌سازی و نشان دادن جایگاه حقیقی ارتش مصر در مقابل رژیم صهیونیستی، دوران مبارزه ارتش مصر با دولت جعلی اسرائیل را از افتخارات این ارتش معرفی می‌نماید و از حساسیت نقش ارتش در تحولات انقلابی سخن می‌گوید. به‌طورکلی آیت‌الله خامنه‌ای ضمن اشاره به نقش حساس و سرنوشت‌ساز ارتش مصر بر نکات و توصیه‌های زیر تأکید می‌نماید:

۱) تأکید بر آزمون بزرگ و تاریخی ارتش مصر پیش و پس از وقوع انقلاب، (۲) عملکرد گذشته ارتش مصر از این جهت افتخارآمیز تلقی می‌گردد که در مقابل دشمن اصلی دنیای اسلام یعنی رژیم صهیونیستی مبارزه کرده است، (۳) سرکوب مردم به‌وسیله ارتش؛ حربه دشمن برای تداوم دیکتاتوری رژیم مبارک، (۴) سرکوب و کشتار مردم به‌مثابه بزرگ‌ترین ضایعه و ضربه به ارتش، غیر قابل جبران است، (۵) تذکر و دعوت به تفکر

ارتشیان برای درک این مسئله که ارتش و سربازان خود جزئی از مردم بوده و نباید در مقابل مردم قرار بگیرند^۱، ۶) دعوت به دوستی با مردم مصر و پیوستن به مردم، ۷) دعوت به بازشناسی دشمن و مقابله با نفوذ آمریکا و اسرائیل در ارتش.^۲

۳-۲-۴-۴ جوانان مصری

آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با جوانان انقلابی در کشورهای اسلامی آنان را «حامل بشارت‌های بزرگ» برای آینده امت اسلامی دانستند.^۳ به‌طورکلی توصیه‌ها و هشدارهای آیت‌الله خامنه‌ای خطاب به جوانان و نقش حساس آنان به‌ویژه در مواجهه با توطئه‌های «استکبار جهانی» و آمریکا را می‌توان در موارد زیر احصاء نمود:

۱) آگاهی نسبت به مقطع حساس کنونی کشورهای اسلامی و «پیچ تاریخی» و شروع دوران جدید در عالم، ۲) مبارزه جوانان و مردم در کشورهای اسلامی را باید جزئی از مبارزه با دیکتاتوری جهانی دو قرن گذشته به حساب آورد، ۳) اعتماد به وعده‌ها و نصرت الهی، ۴) آگاهی نسبت به مسیر طی شده در انقلاب و تأثیرات آن در از بین رفتن منابع ابرقدرت‌ها، ۵) آگاهی نسبت به احساس ناتوانی «استکبار جهانی» در مقابل «بیداری اسلامی»، ۶) پیروزی انقلاب‌ها، آغاز کار بوده و ادامه کار را باید با بیرون راندن دشمن از میدان‌های گوناگون ادامه داد، ۷) مبارزه جوانان، مبارزه‌ی همت‌ها، عزم‌ها و اراده‌هاست، ۸) تلاش برای تصرف میدان‌های علمی، ۹) دست‌کم نگرفتن توانایی‌ها، ۱۰) از بین بردن دو تصور انحرافی و غلط که دشمنان از گذشته در کشورهای اسلامی به وجود آورده‌اند که عبارت‌اند از: الف) تلقین و تزریق ناتوانی ملت‌های مسلمانان، ب) بی‌نهایت بودن و غیر قابل شکست بودن قدرت دشمنان کشورهای اسلامی، ۱۱) تلاش برای تجدید دوران مجد و عظمت اسلامی، ۱۲) معرفی قرن حاضر به‌عنوان قرن اسلام و قرن معنویت، ۱۳) توجه به «عقلانیت»، «معنویت» و «عدالت» به‌عنوان سه عنصر هدیه شده از اسلام به ملت‌ها، ۱۴) آگاهی از توطئه‌های دشمنان و هشدار نسبت به ربوده شدن احتمالی

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

انقلاب‌ها توسط آنها، (۱۵) استفاده از تجربه دیگران، (۱۶) هشدار نسبت به تلاش دشمن برای ایجاد تفرقه و اختلاف‌افکنی، (۱۷) ارائه شاخص «اگر حرکت‌ها به نفع اسرائیل و آمریکا باشد حرکت بیگانه است» به جوانان برای شناخت مسیر صحیح، (۱۸) احترام قائل شدن برای تمایزات طبیعی میان کشورها و تأکید بر اصول مشترک در انقلاب‌ها در کشورهای اسلامی که عبارت‌اند از: الف) دشمنی با استکبار، ب) مخالفت با تسلط و سیطره خباثت‌آمیز غرب، ج) مخالفت با وجود غده سرطانی اسرائیل.

(۱۹) توکل به خدا، حسن ظن به خدا، اعتماد به خدای متعال و حفظ وحدت و پیوستگی به‌عنوان رموز پیروزی و تداوم حرکت «بیداری اسلامی»، (۲۰) مواظبت نسبت به توقف حرکت انقلاب توسط دشمن، (۲۱) توجه به برخورداری کشورهای اسلامی از منابع زیرزمینی، مناطق راهبردی و استراتژیک، امکانات طبیعی، انسان‌های برجسته و نیروهای انسانی پیشرفته و با استعداد و...^۱

۳-۲-۵ دعوت به «نظام‌سازی» و «تمدن‌سازی» اسلامی در برابر تمدن غرب

آیت‌الله خامنه‌ای در بخش دیگری از رهنمودها و توصیه‌های خود به انقلابیون در مصر و سایر کشورهای اسلامی دستخوش انقلاب از آنان می‌خواهند تا مسئله «نظام‌سازی» و ترسیم اهداف بلندمدت برای ایجاد «تمدن نوین اسلامی» در برابر تمدن غربی را جدی بگیرند.

جدول ۶: دعوت به نظام‌سازی و تمدن‌سازی اسلامی در برابر تمدن غرب

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
نظام و تمدن‌سازی اسلامی در برابر تمدن غرب	نظام‌سازی اسلامی	«در همین کشورهای شمال آفریقا ما یک تجربه‌ای داریم مربوط به شصت هفتاد سال پیش؛ اواسط قرن بیستم. در همین تونس انقلاب شد، نهضت شد، کسانی آمدند سر کار؛ در همین مصر انقلاب شد، کودتا شد، نهضت شد، کسانی آمدند سر کار- در جاهای دیگر هم همین‌طور- اما نتوانستند نظام‌سازی کنند؛ نظام‌سازی که نکردند، این موجب شد که نه فقط آن انقلاب‌ها از بین رفت، بلکه حتی آن کسانی که به نام آن

^۱ کلیه محورها از بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با جوانان شرکت‌کننده در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی» در تاریخ ۹۰/۱۱/۱۰ استخراج شده است.

<p>انقلاب‌ها سر کار آمده بودند، خودشان از این رو به آن رو شدند، صد و هشتاد درجه جایشان را عوض کردند؛ خودشان هم خراب شدند. هم در تونس این اتفاق افتاد، هم در مصر این اتفاق افتاد، هم در سودان آن روز این اتفاق افتاد... خود آن انقلاب‌ها هم عوض شدند؛ هم فکر نداشتند، هم نتوانستند نظام‌سازی کنند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۹/۲۱).</p>		
<p>«امروز مسیر تاریخ، مسیر ظلم است؛ مسیر سلطه‌گری و سلطه‌پذیری است؛ یک عده در دنیا سلطه‌گردند، یک عده در دنیا سلطه‌پذیرند. اگر حرف شما ملت ایران پیش رفت، اگر شما توانستید پیروز شوید، به آن نقطه‌ی موعود برسید، آن وقت مسیر تاریخ عوض خواهد شد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۱۰/۱۹).</p> <p>«نگاه به اوضاع سیاسی جهان و منطقه نشان می‌دهد که ما در مقطع حساسی هستیم؛ به معنای واقعی کلمه، امروز یک پیچ تاریخی است. این را بدانید! اگر قوی نباشید زور خواهید شفت؛ نه از آمریکا و غرب، حتی از موجودی مثل صدام. اگر قوی نباشید به شما زور می‌گویند، بر شما تحمیل می‌کنند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۳/۴/۱۶).</p> <p>«این بیدار شدن ملت‌ها با دست‌خالی، ایستادن در مقابل تحقیقی که غرب و بخصوص آمریکا به وسیله‌ی عمال خودشان بر آن‌ها تحمیل کرده بودند، حادثه‌ی بسیار بزرگی بود... منطقه در حال عبور از این پیچ تاریخی است؛ هنوز سرنوشت آن نهایی نشده؛ خود غربی‌ها هم می‌دانند، در تفسیرهای آن‌ها هم همین هست؛ هنوز نگران‌اند، نمی‌دانند در منطقه چه دارد می‌گذرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۷/۱۷).</p>	<p>پیچ تاریخی</p>	
<p>«فرهنگ غربی فقط هواپیما و وسایل آسایش زندگی و وسایل سرعت و سهولت نیست؛ این‌ها ظواهر فرهنگ غربی است، که تعیین‌کننده نیست؛ باطن فرهنگ غربی عبارت است از همان سبک زندگی مادی شهوت‌آلود، گناه‌آلود، هویت‌زدا و ضد معنویت و دشمن معنویت. شرط رسیدن به تمدن اسلامی نوین در درجه‌ی اول این است که از تقلید غربی پرهیز شود. ما متأسفانه در طول سال‌های متمادی، یک چیزهایی را عادت کرده‌ایم تقلید کنیم» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۷/۲۳).</p> <p>«باید همه احساس کنند که مسئولیت ایجاد تمدن اسلامی نوین بر دوش</p>	<p>تمدن نوین اسلامی</p>	

<p>آن‌هاست؛ و یکی از حدود و ثغور این کار، مواجهه‌ی با تمدن غرب است، به صورتی که تقلید از آن انجام نگیرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۷/۲۳).</p> <p>«تمدن اسلامی می‌تواند با شاخصه‌های ایمان و علم و اخلاق و مجاهدت مداوم، اندیشه‌ی پیشرفته و اخلاق والا را به امت اسلامی و به همه‌ی بشریت هدیه دهد و نقطه‌ی رهایی از جهان‌بینی مادی و ظالمانه و اخلاق به لجن کشیده‌ای که ارکان تمدن امروزی غرب‌اند، باشد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹).</p>		
---	--	--

بنابراین می‌توان مواضع آیت‌الله خامنه‌ای در بحث از نظام‌سازی و تمدن اسلامی خطاب به انقلابیون مصر را در موارد زیر احصاء نمود:

- آگاهی نسبت به مقطع حساس تاریخی و «پیچ تاریخی» کنونی و شروع دوران جدیدی در عالم با ویژگی‌های:
- (۱) عبور از مکاتب و ایدئولوژی‌های مادی، (۲) توجه به خدای متعال و استمداد از قدرت لایزال الهی، (۳) تکیه بر وحی، (۴) از بین رفتن جاذبه‌های مکاتب مارکسیسم، لیبرال و دموکراسی غربی، ناسیونالیست‌های سکولار.^۱
- غفلت نکردن از «نظام‌سازی» به‌مثابه تهدیدی جدی برای انقلاب و زمینه‌ای برای انحراف انقلاب‌ها.
- توجه به قیام علیه دیکتاتوری‌ها در کشورهای اسلامی به‌عنوان مقدمه‌ی قیام علیه دیکتاتوری جهانی و بین‌المللی (شبکه فاسد و خبیث صهیونیستی و قدرت‌های استکباری).
- لزوم تحول از سیطره دیکتاتوری جهانی و بین‌المللی به آزادی ملت‌ها و حاکمیت ارزش‌های معنوی و الهی.^۲
- پرهیز از تقلید از «تمدن غرب» به‌مثابه شرط رسیدن به «تمدن اسلامی».^۳

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۷/۲۳

- بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی به‌عنوان شاخصه اصلی و عمومی تمدن اسلامی.

- ضرورت نگاه اجتهادی و عالمانه به عرصه‌های گوناگون؛ علوم انسانی، نظام تعلیم و تربیت رسمی، اقتصاد، بانکداری، تولیدات فنی و فناوری، رسانه‌های مدرن، هنر و سینما، روابط بین‌الملل و... به‌عنوان لوازم تمدن‌سازی اسلامی.

- ویژگی‌ها و آرایش ظاهری «تمدن نوین اسلامی» را می‌توان در موارد زیر جستجو کرد؛

۱) در حکومت مردمی، ۲) در قوانین برگرفته از قرآن، ۳) در اجتهاد و پاسخگویی به نیازهای نو به نوبه بشر، ۴) در پرهیز از تحجر و ارتجاع و بدعت و التقاط، ۵) در ایجاد رفاه و ثروت عمومی، ۶) در استقرار عدالت، ۷) در خلاص شدن از اقتصاد مبتنی بر ویژه خواری و ربا و تکاثر، ۸) در گسترش اخلاق انسانی، ۹) در دفاع از مظلومان عالم، ۱۰) در تلاش و کار و ابتکار^۱.

۳-۲-۶ خلق و بازتعریف مفاهیم (انگاره‌سازی)

شاید بتوان اذعان نمود که یکی از مهم‌ترین اقدامات آیت‌الله خامنه‌ای برای انقلابیون مصر و سایر کشورهای انقلابی تأکید بر لزوم بازخوانی و اصلاح تعاریف و توصیه به دقت در تعریف کلمات و اصطلاحات در جریان انقلاب بوده است. این مسئله از این رو حائز اهمیت است که با ارائه تعاریف درست از واژه‌ها و اصطلاحات سیاسی و غیرسیاسی مهم در جریان انقلاب از بروز بسیاری از سوءتفاهم‌ها در بین انقلابیون جلوگیری شده و از طرفی نیز مرزها با دشمنان انقلاب شفاف‌تر و زمینه‌های انحراف انقلاب از اهداف و اغراض واقعی آن کاهش می‌یابد. ایشان ضمن تأکید بر این مسئله معتقدند که: «تعاریف‌ها باید بازخوانی و اصلاح شوند» و اینکه: «کلمات را دوباره و به دقت تعریف کنید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

جدول ۷: خلق و بازتعریف مفاهیم (انگاره‌سازی)

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	جعل و بدل‌سازی در انگاره‌ها توسط غربی‌ها	«پس از شکست تاکتیک اسلام‌ستیزی و خشونت علنی، به تاکتیک بدل‌سازی و تولید نمونه‌های تقلبی دست بزند تا عملیات تروریزم ضد مردمی را به جای «شهادت‌طلبی»، «تعصب و تحجر و خشونت» را به جای «اسلام‌گرایی و جهاد»، «قومیت‌گرایی و قبیله‌بازی» را به جای «اسلام‌خواهی و امت‌گرایی»، «غرب‌زدگی و وابستگی اقتصادی و فرهنگی» را به جای «پیشرفت مستقل»، «سکولاریزم» را به جای «علم‌گرایی»، «سازش‌کاری» را به جای «عقلانیت»، «فساد و هرج‌ومرج» اخلاقی را به جای «آزادی»، «دیکتاتوری» را به نام «نظم و امنیت»، «مصرف‌زدگی، دنیاگرایی و اشرافیگری» را به نام «توسعه و ترقی»، «فقر و عقب‌ماندگی» را به نام «معنویت‌گرایی و زهد» قلمداد کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
انگاره‌سازی	خلق انگاره‌های جدید به وسیله‌ی انقلابیون مسلمان	«جهاد بزرگ، کار اصلی شما این خواهد بود که چگونه یک تاریخ عقب‌ماندگی و استبداد و بی‌دینی و فقر و وابستگی حاکم بر کشورهایتان را در کوتاه‌ترین زمان‌ها ان‌شاءالله جبران کنید و چگونه با رویکرد اسلامی و به شیوه‌ای مردم‌سالارانه و رعایت عقلانیت و علم، جامعه‌سازی کنید و تهدیدهای داخلی و خارجی را یک به یک از سر بگذرانید؛ چگونه «آزادی و حقوق اجتماعی» منهای «لیبرالیسم» و «برابری» منهای «مارکسیسم» و «نظم» منهای «فاشیسم غرب» را نهادینه کنید؛ چگونه تقید خویش به شریعت مترقی اسلام را حفظ کنید، بی‌آنکه گرفتار جمود و تحجر شوید؛ چگونه مستقل شوید، بی‌آنکه منزوی شوید؛ چگونه پیشرفت کنید، بی‌آنکه وابسته شوید؛ چگونه مدیریت علمی کنید، بی‌آنکه سکولاریزه و محافظه‌کار شوید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴). «دموکرات بودن» اگر به معنای مردمی بودن و انتخابات آزاد در چارچوب اصول انقلاب‌هاست، همه دموکرات باشید؛ و اگر به معنای افتادن به دام لیبرال دموکراسی درجه‌ی دوم و تقلیدی باشد،

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		هیچ یک دموکرات نباشید. «سلفی‌گری» اگر به معنای اصول‌گرائی در کتاب و سنت و وفاداری به ارزش‌های اصیل و مبارزه با خرافات و انحرافات و احیاء شریعت و نفی غرب‌زدگی باشد، همگی سلفی باشید؛ و اگر به معنای تعصب و تحجر و خشونت میان ادیان یا مذاهب اسلامی ترجمه شود، با نوگرائی و سماحت و عقلانیت- که ارکان تفکر و تمدن اسلامی‌اند- سازگار نخواهد بود و خود باعث ترویج سکولاریزم و بی‌دینی خواهد شد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
		«دوقطبی سرمایه‌داری و کمونیسم که جنگ بر سر قدرت و ثروت بود، پایان یافت و امروز دوقطبی میان مستضعفین جهان به رهبری جنبش مسلمین با مستکبران به رهبری آمریکا و ناتو و صهیونیسم است. دو اردوگاه اصلی تشکیل شده است و اردوگاه سومی وجود ندارد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
	اسلام لائیک و اسلام تکفیری	باید بازخوانی و اصلاح شوند. دو الگوی «اسلام تکفیری» و «اسلام لائیک» از سوی غرب به شما پیشنهاد شده و خواهد شد تا الگوی «اسلام اصول‌گرای معتدل و عقلانی» در میان انقلاب‌های منطقه تقویت نشود. کلمات را دوباره و به‌دقت تعریف کنید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).

محورهای تأکیدات آیت‌الله خامنه‌ای پیرامون ضرورت بازتعریف مفاهیم را می‌توان در

موارد زیر بیان نمود:

- هشدار نسبت به تلاش غرب در راستای انگاره‌سازی، جعل مفاهیم و بدل‌سازی در

موارد زیر:

- ۱) تروریسم ضد مردمی به جای «شهادت‌طلبی»، ۲) تعصب و تحجر و خشونت به جای «اسلام‌گرائی و جهاد»، ۳) قومیت‌گرایی و قبیله‌بازی به جای «اسلام‌خواهی و اسلام‌گرایی»، ۴) غرب‌زدگی و وابستگی اقتصادی و فرهنگی به جای «پیشرفت مستقل»، ۵) سکولاریزم به جای «علم‌گرایی»، ۶) سازش‌کاری به جای «عقلانیت»، ۷) فساد و

هرج و مرج اخلاقی به جای «آزادی»، ۸) دیکتاتوری با نام «نظم و امنیت»، ۹) مصرف‌زدگی، دنیاگرایی و اشرافی‌گری به نام «توسعه مترقی»، ۱۰) فقر و عقب‌ماندگی به نام «معنویت‌گرایی و زهد»^۱.

- تلاش برای نهادینه کردن موارد زیر توسط انقلابیون مسلمان:

۱) «آزادی و حقوق اجتماعی» منهای لیبرالیسم، ۲) «برابری» منهای مارکسیزم، ۳) «نظم» منهای فاشیسم غرب، ۴) تقید به شریعت مترقی اسلام بدون گرفتار شدن در جمود و تحجر، ۵) حفظ استقلال بدون گرفتار شدن در انزوا، ۶) «پیشرفت» بدون وابستگی، ۷) «مدیریت علمی» بدون گرایش پیدا کردن به سکولاریزم و محافظه‌کاری^۲.

- تبیین شاخصه‌های اسلام آمریکایی و انگلیسی (اسلام لائیک و اسلام تکفیری):

۱) اسلامی که؛ رژیم صهیونیستی را تحمل می‌کند ولی با مذاهب اسلامی دیگر رفتاری بی‌رحمانه دارد،

۲) اسلامی که؛ دست آشتی به آمریکا و ناتو می‌دهد ولی در داخل به جنگ‌های قبیله‌ای و مذهبی دامن می‌زند،

۳) اسلامی که؛ اشداء با مؤمنین و رحماء با کفار است،

۴) اسلامی که؛ مسلمانان را به دام سرمایه‌داری غرب و مصرف‌زدگی و انحطاط اخلاقی می‌کشاند.^۳

- ارائه تعاریف درست از دو واژه یا اصطلاح زیر:

۱) «دموکرات بودن»؛ به معنای مردمی بودن و انتخابات آزاد در چارچوب اصول انقلاب و نه به معنای افتادن به دام لیبرال دموکراسی درجه‌ی دوم و تقلیدی از غرب.

۲) «سلفی‌گری»؛ به معنای اصول‌گرایی در کتاب و سنت و وفاداری به ارزش‌های اصیل و مبارزه با خرافات و انحرافات و احیاء شریعت و نفی غرب‌زدگی و نه به معنای تعصب و تحجر و خشونت میان ادیان یا مذاهب

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

اسلامی که با نوگرایی و سماحت و عقلانیت- که ارکان تفکر و تمدن اسلامی‌اند- سازگار نیست و منجر به ترویج سکولاریزم و بی‌دینی خواهد شد.^۱

۳-۲-۷ دشمن شناسی

از مجموع بیانات آیت‌الله خامنه‌ای می‌توان دریافت که از نظر ایشان کشورهای غربی و در رأس آن‌ها آمریکا و رژیم صهیونیستی در مواجهه با تحولات مصر سیاست یکسانی نداشته و از نظر ایشان، در واقع غافلگیر شده و در مقابل عمل انجام شده قرار گرفتند.

جدول ۸: دشمن شناسی

مفاهیم اساسی	تم فرعی	تم اصلی
<p>«در همین قدم اول، فضای سیاسی منطقه تغییر پیدا کرده؛ نمونه‌اش این است که مثلاً در مصر وقتی که قیام مردم به نقطه‌ی جوش و به اوج رسید، بسیاری از غربی‌ها و بسیاری از حکومت‌های مستبد منطقه سعی می‌کردند از مبارک حمایت کنند، او را نجات دهند، مردم را سرکوب کنند؛ اما حالا که مردم غلبه پیدا کرده‌اند و پیروز شده‌اند، همان قدرت‌ها، دیکتاتورترینشان، مستبدترینشان، ذلیل‌ترینشان در مقابل غربی‌ها، دم از حقوق مردم می‌زنند، دم از مردم‌سالاری می‌زنند! این معنایش این است که امروز مردم‌سالاری آن‌چنان به سکه‌ی رایجی در این منطقه تبدیل شده که حتی آن کسانی که حاضر نبودند اسم مردم و حقوق مردم به گوش کسی برسد، امروز مجبورند و چاره‌ای ندارند که برای جلب افکار عمومی، دم از مردم‌سالاری بزنند، دم از حقوق مردم بزنند!» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۳/۱۴).</p> <p>«به مانورهای سیاسی و مزورانه‌ی آمریکا و غرب، اعتماد نکنید. آن‌ها که تا چند روز پیش از رژیم فاسد پشتیبانی می‌کردند، اکنون که از نگه داشتن آن ناامید شده‌اند دم از حق ملت‌ها می‌زنند. آن‌ها</p>	<p>سیاست‌های دوگانه و ریاکارانه غرب</p>	<p>دشمن شناسی</p>

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۱۱/۱۴.

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		با این پوشش، تلاش می‌کنند مهره‌ها را جابجا کنند و با چهره‌سازی، وابستگان خود را بار دیگر بر شما مسلط کنند. این توهین به شعور ملت‌ها است، آن را تحمل نکنید و جز به استقرار یک نظام کاملاً مستقل و مردمی و مؤمن به اسلام رضایت ندهید» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).
	میانجی‌گری آمریکا	«آمریکا که سی سال از حکام مزدور، بر ضد ملت مصر حمایت کرده، اکنون در موضعی نیست که بتواند در قضیه‌ی مصر به‌عنوان میانجی وارد شود. به هرگونه توصیه و اقدام آمریکایی در این زمینه‌ها به چشم بدبینی بنگرید و به آن اعتماد نکنید» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).
	انتقام‌گیری غرب از انقلاب مردم	«تطمیع، تهدید و احتمالاً در آینده، ترور و یا تلاش برای خریدن برخی افراد و گروه‌ها در جهت متوقف ساختن یا ارتجاع در انقلاب‌ها و سرد کردن، مأیوس کردن یا درگیر کردن مردم با مسائل فرعی و با یکدیگر، دامن زدن به تضادهای قومی و قبیله‌ای یا مذهبی و یا حزبی، جعل شعارهای انحرافی در جهت تغییر ماهیت جنبش‌ها، کنترل مستقیم یا غیرمستقیم بر ذهن و زبان انقلابیون و کشاندن آنان به درون بازی‌های سیاسی و یا تفرقه‌اندازی میان آنان و از طریق آنان، میان گروه‌های مردمی، تلاش برای سازش پشت پرده با برخی خواص با وعده‌هایی دروغ همچون کمک مالی و ... و ده‌ها ترفند دیگر است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
		«بدانید که غرب درصدد انتقام بر خواهد آمد؛ انتقام اقتصادی، نظامی، سیاسی و تبلیغاتی! اگر ملت‌های مصر و تونس و لیبی و ... ان‌شاءالله در مسیر خدا ادامه دهند، ممکن است به تحریم‌ها تهدید شوند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
	مقابله با رژیم صهیونیستی	«مصر باید دوباره در صف اول دفاع از آرمان فلسطین قرار گیرد و پیمان خیانت کمپ دیوید را زیر پا بگذارد و بسوزاند. مصر انقلابی، دیگر نمی‌تواند انرژی و گاز رژیم رو به زوال

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		صهیونیستی را از جیب ملت فقیر و گرفتار خود بدهد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
		«اسرائیل رفتنی است، نباید بماند و نخواهد ماند. شروع انحراف در نهضت‌های کنونی، تن دادن به بقاء رژیم صهیونیستی است و ادامه‌ی مذاکرات سازش و تسلیم که رژیم‌های ساقط شده آن را پایه‌گذاری کردند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).
	تعریف معیار برای شناخت «حق» و «باطل»	«معیار این باشد که ببینیم دشمن آشکار اسلام و مسلمان‌ها کجا قرار گرفته است، آنجا باطل است؛ نقطه‌ی مقابل آن، نقطه‌ی حق است؛ این معیار است؛ این معیار را باید در نظر بگیریم؛ و به نظر ما واضح‌ترین مصداق، همین مسئله‌ی اتحاد و اتفاق بین ملت‌هاست» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۵/۲۹).
	تجربه‌پذیری از دیگران	«مراقب بازی‌های آن‌ها باشید. همچنین وارد بازی دلارهای نفتی وابستگان و متحدان غرب در میان اعراب نشوید، که در آینده از این بازی‌ها سالم بیرون نخواهید آمد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴). «این تجربه‌ای گران‌بها در دسترس ملت‌هایی است که در برابر استکبار و استبداد قد علم کرده و توانسته‌اند حکومت‌های فاسد و گوش‌به‌فرمان و وابسته به آمریکا را سرنگون ساخته یا متزلزل کنند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹).

از جمله مهم‌ترین هشدارها، توصیه‌ها و نکاتی که آیت‌الله خامنه‌ای درباره لزوم شناخت دشمنان انقلاب مصر داشتند می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

(۱) تلاش غرب برای انتقام از مردم مصر و استفاده احتمالی از حربه تحریم در صورت تداوم حرکت ملت و نخبگان مصر در مسیر صحیح انقلاب^۱، (۲) جنگ رسانه‌ای و تبلیغاتی غرب برای ایجاد حاشیه امن برای رژیم صهیونیستی از طریق وانمود کردن درگیری‌ها به

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

نام جنگ شیعی- سنی^۱، ۳) توجه به مسئله‌ی تن دادن به بقای رژیم صهیونیستی به‌عنوان آغاز انحراف در نهضت و انقلاب‌های منطقه^۲، ۴) سوءاستفاده دشمن از احساسات مذهبی ساده‌اندیشان برای تعقیب منافع خود، ۵) تزویر و ریاکاری غرب در مواجهه با انقلاب مصر، ۶) بدبینی و بی‌اعتمادی نسبت به خیرخواهی و میانجیگری‌های آمریکا و غرب در جریان انقلاب^۳، ۷) گرفتاری آمریکا در بحران اعتماد جهانی و بحران تصمیم‌گیری، ۸) بهره‌گیری دشمنان انقلاب مصر از سیاست‌های:

الف) تطمیع، تهدید، ترور، ب) تلاش برای خریدن برخی افراد، ج) مایوس کردن مردم از طریق درگیر ساختن آنان با مسائل فرعی، د) دامن زدن به تضادهای قومی و مذهبی یا حزبی، ر) جعل شعارهای انحرافی برای تغییر ماهیت جنبش‌ها، ز) کنترل مستقیم یا غیرمستقیم بر ذهن و زبان انقلابیون، م) کشاندن انقلابیون به درون بازی‌های سیاسی، ن) تفرقه‌اندازی میان انقلابیون و از طریق انقلابیون، ه) تلاش برای سازش پشت پرده با برخی خواص با وعده‌ی دروغین کمک مالی.^۴

۹) تلاش غرب برای تغییر صورت مسئله خواسته‌های انقلاب و تلقین القانات ناصواب به مردم، ۱۰) هشدار به شخصیت‌های مهم و مردم نسبت به دور نخوردن در مسائل انقلاب از سوی دشمنان، ۱۱) توجه به شاخص‌های اصلی مردم مسلمان و انقلابی یعنی؛ الف) نفرت از صهیونیسم ب) توجه به قضیه فلسطین ج) عزت طلبی اسلامی^۵، ۱۲) حاکمیت استکباری بر جهان اسلام به‌عنوان محصول ترس و جهل مسلمین، ۱۳) عمل کردن در نقطه مقابل دیدگاه دشمنان معیار درستی و حق بودن حرکت انقلاب‌ها، ۱۴) اهتمام به مسئله اتحاد و پرهیز از تفرقه ملت‌ها به‌منزله واضح‌ترین مصداق حرکت در نقطه مقابل خواست دشمنان.

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۴ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۵ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

۳-۳ انتقال تجربیات به مصری‌ها و ارائه تحلیل واقع‌بینانه از وضعیت ایران

آیت‌الله خامنه‌ای در جریان انقلاب مصر و پس از آن به‌طور کلی در سه رویکرد و از سه منظر در مواضع خود به انقلاب اسلامی در ایران اشاره داشتند: نخست؛ بیانات و سخنانی از ایشان است که به‌طور خاص مرتبط با انتقال تجربیات انقلاب اسلامی در پیش و پس از انقلاب بوده است. در این مورد حداکثر تلاش آیت‌الله خامنه‌ای آن است تا ضمن راهنمایی برای طی مسیر درست توسط انقلابیون حضور و مداخله دشمنان انقلاب مصر را به حداقل برسانند. دوم؛ بیانات ایشان پیرامون دستاوردهای انقلاب اسلامی است. این مسئله از یک منظر نشان‌دهنده این مسئله است که با وجود تحریم‌ها و حفظ استقلال و وابسته نبودن به قدرت‌های استکباری می‌توان به پیشرفت‌های درون‌زا دست یافت و از سویی از بین برنده تصاویر غلط و تبلیغات و سیاه‌نمایی غرب از وضعیت ایران پس از انقلاب است. غرب به‌طور خاص در سال‌های پس از انقلاب اسلامی در تلاش بوده است تا ایران را کشوری عقب‌افتاده به تصویر بکشد. این امر بخصوص از این جهت حائز اهمیت است که در بحبوحه انقلاب مصر و سایر کشورهای اسلامی یکی از مهم‌ترین مباحث الگوپذیری از رژیم‌ها و نظام‌های سیاسی موفق اسلامی است؛ بنابراین مصری‌ها در میان کشورهای اسلامی این سؤال را از خود مطرح خواهند کرد که مسیر و شیوه درست به کدام الگو نزدیک‌تر خواهد بود؛ عربستان سعودی و الگوی اسلام وهابی تحت سلطه غرب؟ ترکیه با حکومتی لائیک؟ و یا ایران خواهان استقلال و استکبارستیز؟ از این منظر آیت‌الله خامنه‌ای درصدد است تا تحلیلی واقع‌بینانه از نقاط قوت و ضعف جمهوری اسلامی ارائه نماید. در بخش سوم از مواضع ایشان تأکید دارند که جمهوری اسلامی درصدد تحمیل دخالت و یا تحمیل الگوی خود در مصر و سایر کشورهای انقلابی نیست و راهنمایی و هشدارهای ایران به انقلابیون از جهت تعهد دینی نسبت به مسلمانان سایر کشورهای اسلامی است.

جدول ۹: انقلاب مصر و تجربیات ایران

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
انقلاب مصر و	انتقال تجربیات	«آن روز که اسلام در ایران پیروز شد و توانست دژ آمریکا و

مفاهیم اساسی	تم فرعی	تم اصلی
<p>صهیونیسم را در یکی از حساس‌ترین کشورهای این منطقه‌ی بسیار حساس فتح کند، اهل عبرت و حکمت دانستند که اگر صبر و بصیرت را به کار گیرند، فتوحات دیگر پی‌درپی فرا خواهد رسید؛ و فرا رسید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۲/۹).</p> <p>«ما در این سی‌ودو سال تجربیات زیادی داریم. سی‌ودو سال است که ما با دشمنی‌ها معارضه کرده‌ایم، ایستادگی کرده‌ایم و بر دشمنی‌ها فائق آمده‌ایم. ... هیچ توطئه‌ای نبوده است که غرب و آمریکا بتوانند علیه جمهوری اسلامی انجام بدهند و انجام نداده باشند. هر کاری نکردند، چون نمی‌توانستند. هر کاری توانستند، کردند و در همه‌ی مراحل توی دهن‌شان خورده است و شکست خورده‌اند. ... بعد از این هم همین‌جور خواهد بود. بعد از این هم در همه‌ی توطئه‌ها علیه جمهوری اسلامی شکست خواهند خورد؛ این وعده‌ی الهی است به ما و ما شک نداریم» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).</p> <p>«ان‌شاءالله گفتگوهای بسیاری میان ما و شما برادران در پیش است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p>		تجربیات ایران
<p>«ایران اسلامی در عرصه‌ی علم، تکنولوژی، حقوق اجتماعی، عدالت اجتماعی، توسعه، بهداشت، تأمین کرامت زنان و حقوق اقلیت‌های دینی و... گام‌های بزرگ و بی‌نظیری برداشت. ما ضعف‌های خود را نیز می‌شناسیم و بعون‌الله درمان می‌کنیم ان‌شاءالله» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p> <p>«معادله‌ی مقاومت در منطقه با کمک جمهوری اسلامی تغییر یافت. تبدیل و ارتقاء سنگ در دست فلسطینیان به «موشک جواب موشک» در غزه و سایر مقاومت‌های اسلامی در برابر اشغالگران، الهام از انقلاب اسلامی بود» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p> <p>«هیچ کار نداریم به این که بگوییم آن‌ها از کی یاد گرفتند؛ خوب است این حساسیت‌ها را اصلاً ایجاد نکنیم. چه لزومی</p>	دستاوردهای ایران	

مفاهیم اساسی	تم فرعی	تم اصلی
<p>دارد بگوییم آن‌ها از کی الهام گرفتند؟ نه، بحث الهام گرفتن نیست؛ بحث این است که حرفی که ما سی سال است داریم می‌زنیم، امروز در شمال آفریقا، در خاورمیانه، در خلیج فارس، این حرف سبز شده. امروز ایران اسلامی این است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۰/۷).</p>		
<p>«ایران به دنبال ایرانی کردن اعراب یا شیعی کردن سایر مسلمین نیست؛ ایران به دنبال دفاع از قرآن و سنت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و اهل‌بیت (علیهم‌الصلاة و السلام) و احیاء امت اسلامی است. برای انقلاب اسلامی، کمک به مجاهدان اهل سنت سازمان‌های حماس و جهاد و مجاهدان شیعی حزب‌الله و امل، به یک اندازه واجب شرعی است و احساس تکلیف می‌کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p> <p>«برادران و خواهران عزیز! این‌ها تجربیات ما است، من به‌عنوان برادر مسلمان شما و از سر تعهد دینی، آن را با شما در میان گذاشتم. بوق‌های تبلیغاتی دشمن مانند همیشه فریاد خواهند کرد که ایران می‌خواهد دخالت کند، می‌خواهد مصر را شیعه کند، می‌خواهد ولایت‌فقیه را به مصر صادر کند و می‌خواهد و می‌خواهد ... این دروغ‌ها را سی سال است می‌گویند تا ملت‌های ما را از یکدیگر جدا و از کمک یکدیگر محروم کنند و مزدوران آن‌ها هم آن را تکرار می‌کنند» (خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵).</p>	<p>سیاه‌نمائی‌ها علیه ایران</p>	
<p>«ملت و حکومت ایران با صدای بلند و قاطع اعلام می‌کند که به قیام ملت‌ها (و نه به ترور)، به وحدت اسلامی (نه غلبه و تضاد مذاهب)، به برادری مسلمین (نه به برتری قومی و نژادی)، به جهاد اسلامی (نه خشونت علیه بی‌گناهان)، ان‌شاء‌الله معتقد و ملتزم است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴).</p>	<p>موضع ایران در قبال تحولات منطقه</p>	

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	اصول و اهداف مشترک	«امروز نهضت اسلامی در دنیای اسلام شیعه و سنی نمی‌شناسد؛ شافعی و حنفی و جعفری و مالکی و حنبلی و زیدی نمی‌شناسد؛ عرب و فارس و بقیه‌ی قومیت‌ها را نمی‌شناسد؛ در این میدان عظیم، همه هستند. سعی کنیم دشمن بین ما تفرقه نیندازد. همه با هم احساس برادری کنیم، هدف را مشخص کنیم. هدف، اسلام است؛ هدف، حکومت قرآنی و اسلامی است.» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰). «البته بین کشورهای اسلامی مشترکاتی وجود دارد، تمایزهایی هم وجود دارد. هیچ الگوی واحدی برای همه‌ی کشورهای اسلامی وجود ندارد. در کشورهای مختلف، شرایط جغرافیایی، شرایط تاریخی، شرایط اجتماعی مختلف است؛ اما اصول مشترکی وجود دارد: همه با استکبار دشمنیم، همه با تسلط و سیطره‌ی خبثات‌آمیز غرب مخالفیم، همه با وجود غده‌ی سرطانی اسرائیل مخالفیم» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰).

می‌توان دیدگاه‌ها و سرفصل کلی رویکرد آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به انتقال تجربیات به انقلابیون مصری و ارائه تحلیل واقع‌بینانه از وضعیت ایران را در موارد زیر احصاء نمود:

(۱) انقلاب در مصر و سایر کشورهای را در واقع بایستی ادامه فتوحات اسلامی در مقابل دژ آمریکا و رژیم صهیونیستی تلقی نمود، (۲) دعوت به استفاده از تجربیات جمهوری اسلامی در نحوه مواجهه با دشمنان، (۳) پرده‌برداری از سیاه‌نمایی‌های گسترده تبلیغاتی غرب علیه جمهوری اسلامی در وارد زیر؛

(الف) «تروریسم» خواندن جمهوری اسلامی ایران، (ب) تلاش برای معرفی ایران به‌عنوان «مداخله‌گر» در امور کشورهای مسلمان، (ج) مداخله ایران در قضیه فلسطین و روند صلح خاورمیانه، (د) تلاش ایران برای گسترش «امپریالیسم ایرانی و شیعی»، (ر) تلاش ایران برای

صدور ولایت‌فقیه و تحمیل‌الگوی واحد حکومت در بین کشورهای اسلامی^۱، ز) تأکید بر اختلافات مذهبی شیعی و سنی بین ایران و سایر کشورهای اسلامی^۲.

۴) کمک همه‌جانبه جمهوری اسلامی به همه مسلمین فارغ از هرگونه اختلافات مذهبی، ۵) تلاش جمهوری اسلامی برای آزادی قدس و سرزمین فلسطین به‌عنوان جرم بزرگ ملت ایران از سوی مستکبران، ۶) منحصر نبودن انقلاب اسلامی به ایران و مکتب تشیع، ۷) هدف و نیت جمهوری اسلامی برای راهنمایی و کمک به نهضت‌های اسلامی؛ الف) دفاع از قرآن و سنت پیامبر (ص) و اهل‌بیت (ع)^۳، ب) احیاء امت اسلامی، ج) وظیفه شرعی و از سر تعهد دینی و احساس تکلیف^۴.

۸) موضع رسمی جمهوری اسلامی در قبال تحولات منطقه اعتقاد و التزام به موارد زیر است؛

الف) قیام ملت‌ها و نه ترور، ب) وحدت اسلامی و نه غلبه و تضاد مذاهب، ج) برادری مسلمین و نه برتری قومی و نژادی، د) جهاد اسلامی و نه خشونت علیه بی‌گناهان^۵.

۹) در مواجهه با انقلاب اسلامی ایران باید نقاط قوت و ضعف آن را به‌صورت توأمان مشاهده کرد، ۱۰) پیشنهاد شکل‌گیری «گفتگوهای مشترک» بین ایران و کشورهای انقلابی مسلمان^۶، ۱۱) تقویت جناح مقاومت و تضعیف رژیم صهیونیستی پس از انقلاب اسلامی و حمایت از فلسطین، ۱۲) طبیعی دانستن اختلافات و به رسمیت شناختن آنان و تأکید بر اصول مشترک بین نحله‌های مختلف اسلامی، ۱۳) هیچ‌الگوی واحدی برای همه کشورهای اسلامی وجود ندارد^۷، ۱۴) تأکید بر اصول مشترک نهضت‌های اسلامی؛

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۴ خامنه‌ای، بیانات: ۸۹/۱۱/۱۵

^۵ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۶ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۴

^۷ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

الف) دشمنی با استکبار، ب) مخالفت با تسلط و سیطره خباثت‌آمیز غرب، د) مخالفت با وجودِ غده سرطانی «اسرائیل»^۱.

۳-۴ نقش قدرت‌های خارجی در سقوط دولت مردمی مصر

جنبش‌های اسلامی در برهه خاصی از تاریخ موفق شده‌اند قدرت قابل ملاحظه‌ای در جذب بخش کامل اقشار مسلط جامعه پیدا کند و استدلال خود را به بوت‌آزمایشی تبدیل کند که تمام درخواست‌های مخالف در آن جای می‌گیرد (کوپل، ۱۳۶۶: ۲۸۴). در مصر هرچند انقلاب پیروز شد اما دولتی که مبتنی بر جنبش اسلامی اخوان المسلمین نخستین بار در تاریخ این جنبش موفق به تشکیل حکومت شده بود از دید منتقدان - و از آن جمله آیت‌الله خامنه‌ای - نتوانست اقشار گوناگون جامعه را گرد هم آورده و منتقدان و بدنه‌ی اجتماعی طرفدار خود را نیز که پیاده نظام انقلاب بودند، حفظ کند.

جدول ۱۰: دخالت قدرت‌های خارجی و سقوط دولت مردمی مصر

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
	هشدارهای پیش از سقوط	«این حادثه (بیداری اسلامی) می‌تواند مسیر دنیا را عوض کند، می‌تواند تسلط ظالمانه‌ی استکبار و صهیونیسم را بر دنیای اسلام، که سال‌های متمادی است ادامه دارد، قطع کند، می‌تواند امت اسلامی را متشکل کند؛ به شرط اینکه تداوم پیدا کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۱/۴/۲۱)
		«حرکت‌های اسلامی دارای موفقیت‌هایی هستند و در خطر شکست‌هایی هستند؛ آسیب‌هایی متوجه این‌ها می‌شود، باید این آسیب‌ها را شناخت و از آن‌ها پیشگیری کرد. امروز خوشبختانه ملت‌های مسلمان در شمال آفریقا خوش درخشیدند، خوب حرکت کردند. ... لکن توجه کنید که غرب و در رأس آن‌ها آمریکا و صهیونیسم با همه‌ی وجود به میدان آمده‌اند و بیشتر به میدان خواهند آمد تا بتوانند این حرکت را مهار کنند و بر این امواج سوار بشوند؛ ملت‌ها باید بیدار باشند» (خامنه‌ای،

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۱۱/۱۰

مفاهیم اساسی	تم فرعی	تم اصلی
<p>بیانات: ۲۱ / ۰۴ / ۹۱).</p> <p>«جبهه‌ی استکبار- که خب فرد شاخص جبهه‌ی استکبار هم دولت ایالات متحده‌ی آمریکا است- منافی برای خودشان در منطقه تعریف کردند با نگاه استکباری- یعنی همان نگاه استعماری قرن نوزدهمی با شکل جدید- و به دنبال این هستند که همه‌ی مسائل منطقه را با توجه به این منافی که برای خود تعریف کردند، حل بکنند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴).</p>		<p>دخالت قدرت‌های خارجی و سقوط دولت مردمی</p>
<p>«آن کسانی که این راه را نشناختند و در کشورهای خودشان جور دیگری عمل کردند، برای اینکه دل مستکبرین را به دست بیاورند از اصول خودشان گذشتند و شعارهای اساسی خودشان را فراموش کردند» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴).</p> <p>«آن کسانی که در میدان ایستادند در مقابل همین متخبین- ساده‌دلان- شعار دادند، اگر آن مواضع اصولی می‌بود، نصف آن‌ها یا بیشتر آن‌ها به طرف این‌ها می‌آمدند، یعنی کسانی نبودند که مقابله کنند، معارضه کنند. از مواضع اصولی وقتی انسان عقب‌نشینی کرد، این جور خواهد شد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴).</p> <p>«البته خوب مدیریت نشد، ناشیگری کردند. یکی از همین حرف‌ها این است که شما این ناشیگری‌ها را پیدا کنید، ببینید کجا اشتباه کردند؛ چه کار کردند که نباید می‌کردند، یا چه کارهایی نکردند که باید می‌کردند؛ این یکی از موضوعات مهم بحث‌های حلقه‌های دانشجویی است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۶).</p> <p>«جریان تکفیر توانست حرکت بیداری اسلامی را منحرف کند. حرکت بیداری اسلامی یک حرکت ضدآمریکا، ضدآستبداد، ضد دست‌نشانندگان آمریکا در منطقه بود؛ حرکتی بود از سوی عموم مردم در کشورهای مختلف شمال آفریقا که علیه استکبار بود، علیه آمریکا بود. جریان تکفیر، این حرکت عظیم</p>	<p>علل شکست انقلابیون</p>	

مفاهیم اساسی	تم فرعی	تم اصلی
<p>ضدآستکباری و ضدآمریکایی و ضدآستبدادی را تغییر جهت داد به جنگ بین مسلمانان و به برادرکشی» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۳/۹/۴)</p> <p>«ملاحظه می‌کنید که به چه روزی افتادند؛ آن‌ها کسانی هستند که اگر چنانچه در مصر شعار مبارزه‌ی با اسرائیل وجود می‌داشت، اگر در مقابل وعده‌های آمریکا و عوامل آمریکا کوتاه نمی‌آمدند، این‌جور معلوم نبود بشود، یعنی قطعاً این‌جور نمی‌شد که دیکتاتور سی‌ساله‌ی ذلیل‌کننده‌ی ملت مصر از زندان آزاد بشود و آن کسانی که با رأی مردم انتخاب شده بودند، احتمال محکومیت به اعدام دربار‌ی آنان برود؛ اصلاً چنین چیزی ممکن نبود پیش بیاید» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴).</p>		
<p>«در قضایای مصر ما هیچ مایل نیستیم که دخالت در امور داخلی مصر بکنیم، لکن نمی‌توانیم از کشتاری که نسبت به مردم مصر انجام گرفت غمض عین بکنیم؛ ما این کشتار را محکوم می‌کنیم، هر کس عامل این کشتار است» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۶).</p> <p>«لازم است ملت بزرگ مصر، نخبگان سیاسی، نخبگان علمی، نخبگان دینی در آن کشور بزرگ نگاه کنند به وضعیت موجود و ببینند چه عواقب وخیمی بر این وضعیت ممکن است مترتب شود؛ ببینند وضعیت سوریه را؛ ببینند آثار حضور مزدوران غرب و مزدوران اسرائیل و تروریست‌ها را در هر نقطه‌ای که در آنجا تروریست‌ها فعال‌اند؛ ببینند این خطرات را» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۱۸).</p> <p>«بایستی هدف هم بازگشت به دموکراسی و رأی مردم باشد. آنجا خب، بالاخره بعد از سال‌های متمادی حاکمیت استکبار و استبداد با هم بر مصر، مردم به برکت بیداری اسلامی توانستند انتخابات درستی داشته باشند، نمی‌شود که این روند متوقف بشود و به عقب برگردد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۶).</p>	<p>هشدار و توصیه به نخبگان (سیاسی، دینی، علمی)</p>	

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم اساسی
		«گره مصر را خود مردم مصر باید باز کنند، نخبگانشان باید باز کنند؛ فکر کنند، عواقب وخیم و خطرناکی را که ممکن است بر این وضعیت مترتب شود، بسنجند. ... بهانه برای دخالت ابرقدرت‌ها- که خودشان بزرگ‌ترین بلا برای یک کشور و یک ملت هستند- به وجود خواهد آمد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۱۸).
	بیداری تمام نشده	«البته تمام نشده؛ خیال می‌کنند که آن را سرکوب کردند، به نظر ما سرکوب نشده؛ یک پیچ تاریخی بود که منطقه در حال عبور از این پیچ تاریخی است؛ هنوز سرنوشت آن نهایی نشده؛ خود غربی‌ها هم می‌دانند، در تفسیرهای آن‌ها هم همین هست؛ هنوز نگران‌اند، نمی‌دانند در منطقه چه دارد می‌گذرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۷/۱۷). «این جور هم نیست که حالا با آنتی‌تزهایی که به قول خودشان برایش درست کردند، بگوئیم این بیداری از بین رفته است؛ نه، این جوری نیست؛ این بیداری به وجود آمده» (خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۶).

بنابراین می‌توان نکات اصلی رویکرد آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به حوادث و بحران‌هایی که گریبان‌گیر انقلاب مصر شد را در موارد زیر خلاصه نمود:

- از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای «بیداری اسلامی» در مصر به پایان نرسیده است، بلکه؛
- (۱) این حوادث پیچ تاریخی بود که هنوز ادامه داشته و سرنوشت آن نهایی نشده است.^۱
- (۲) بیداری اسلامی؛ یک حادثه صرف سیاسی نیست که با کودتا و یا جابه‌جایی در قدرت از بین برود.^۲
- (۳) بیداری اسلامی؛ واقعییتی در زیر پوست ظاهری جوامع است.^۱

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۷/۱۷

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴

۴) بیداری اسلامی؛ به معنای این بود که یک حالت تنبّه و آگاهی و خودباوری

با تکیه‌ی به اسلام در جوامع اسلامی پدید آمد.^۲

۵) بیداری اسلامی را با آنتی‌تزه‌های غربی از بین نمی‌رود.^۳

- برخی از عوامل شکست انقلابیون در مصر از نظر آیت‌الله خامنه‌ای؛

۱) عدم شناخت از راه درست و عملکرد نامناسب، ۲) عدول از اصول و شعارهای اساسی انقلاب برای به دست آوردن دل مستکبران، ۳) کوتاه آمدن در برابر آمریکا، ۴) بی‌توجهی به شعار مردم مصر در مبارزه با اسرائیل، ۵) کوتاه آمدن در برابر وعده‌های آمریکا و عوامل آمریکا، ۶) بی‌توجهی به مواضع اصولی انقلاب که منجر به از دست رفتن حمایت مردمی شد،^۴ ۷) ناشیگری در مدیریت امور،^۵ ۸) نقش جریان تکفیری در انحراف بیداری اسلامی.^۶

- نقش جریان تکفیری در انحراف «بیداری اسلامی» از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای؛

۱) تغییر جهت جریان ضد آمریکا، ضد استبداد و ضد استکباری به جنگ

بین مسلمین و برادرکشی.

۲) تبدیل خط مقدم مبارزات از مرزهای فلسطین به بغداد و سوریه، دمشق

و پاکستان.

۳) منحرف کردن شور و حماسه‌ی جوانان مسلمان در سراسر دنیای اسلام

(از آمادگی برای خدمت به اهداف اسلامی به سمت قتل عام زنان و

کودکان).^۷

- بیداری اسلامی برخلاف خواست دشمنان به وقوع پیوست و به همین دلیل نیز با

دشمنی روبرو شد.

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۶/۱۴

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۰/۶/۱۴

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۶

^۴ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۱۴

^۵ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۶

^۶ خامنه‌ای، بیانات: ۹۳/۹/۴

^۷ خامنه‌ای، بیانات: ۹۳/۹/۴

- ایران قصد دخالت در امور مصر را ندارد ولی کشتار مردم را محکوم می‌کند.^۱
- باید از جنگ داخلی در مصر شدت پرهیز شود.
- هدف را در مدیریت بحران بایستی؛ بازگشت به دموکراسی و رأی مردم قرار داد.^۲
- برگزاری انتخابات آزاد در مصر به برکت بیداری اسلامی بود.
- دخالت ابرقدرت‌ها؛ به‌عنوان بزرگ‌ترین بلا برای یک کشور و ملت.
- مقایسه انقلاب مصر با انقلاب اسلامی ایران برای آسیب‌شناسی آن.
- توصیه‌های آیت‌الله خامنه‌ای به نخبگان سیاسی، دینی و عملی مصر در قبال بحران پس از سقوط مرسی؛
- (۱) جلوگیری از تداوم خشونت، کشتار و درگیری‌هایی که ممکن است به جنگ داخلی در مصر منجر شود،
- (۲) بازگشت به دموکراسی در مصر،
- (۳) جلوگیری از دخالت بیگانگان و حل بحران با استفاده از ظرفیت مردم و نخبگان مصری،
- (۴) پرهیز از کشمکش و درگیری‌هایی که نهایتاً ممکن است زمینه را برای دخالت ابرقدرت‌ها و سرویس‌های جاسوسی آنان فراهم سازد.^۳

۴ - نتیجه‌گیری

تجربه نحوه مواجهه و تعامل آمریکایی‌ها با ملت ایران در دوران پهلوی و جمهوری اسلامی جهت‌گیری‌های ضدآمریکایی را در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی بیش از پیش تقویت کرد. جمهوری اسلامی علاوه بر صورت‌بندی مناسبات قدرت در سطح ملی بر اساس جهت‌گیری‌های ضدآمریکایی، در عرصه‌ی منطقه‌ای نیز تلاش کرد تا جهت‌گیری‌های ضد استعماری و ضدآمریکایی را در جنبش‌ها و انقلاب‌های اسلامی و عربی حفظ و تقویت نماید. در این میان همان‌طور که گفته شد مصر به دلیل: موقعیت

^۱ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۶

^۲ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۶/۶ و ۹۲/۵/۱۸

^۳ خامنه‌ای، بیانات: ۹۲/۵/۱۸

جغرافیای و ژئوپلیتیکی خاص خود در جهان اسلام، سابقه شکل‌گیری جنبش‌های اسلامی در این کشور، روحیه آزادی‌خواهی مصریان، الگو بودن کشور مصر برای سایر کشورهای عربی و اسلامی و نقش برجسته‌ای که مصر می‌توانست در مبارزه علیه رژیم صهیونیستی داشته باشد، از منظر جمهوری اسلامی اهمیت ویژه‌ای داشته است. آیت‌الله خامنه‌ای سال‌ها پیش و با نزدیک‌تر شدن روابط سران و دولتمردان مصر با آمریکا تأکید داشت که: «ملت مصر خیانت سران خودش را تحمل نخواهد کرد. آمریکا اشتباه می‌کند. آمریکا با جمع کردن دولت‌های عرب دور یک میز برای چنین مذاکره‌ی ننگینی، دولت‌هایی را که در آنجا جمع شده‌اند، پیش مردمشان منفورتر می‌کند. مگر مردم کشورهای عرب حاضرند موافقت کنند که رؤسایشان بروند خانه‌ی ملت فلسطین را به دیگران بفروشند؟ با این کار، فاصله‌ی بین این رؤسا اگر خدای ناکرده به چنین امضایی برسند و ملت‌هایشان، بیشتر خواهد شد. این کار، ملت‌هایشان را خشمگین‌تر خواهد کرد. ملت مصر را خشمگین‌تر خواهد کرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۷۲/۲/۸)؛ بنابراین و همان‌طور که آیت‌الله خامنه‌ای نیز تأکید داشت، ملت مصر در برابر تداوم رژیم حسنی مبارک قیام کرد و با انگیزه‌هایی از جمله؛ بازگشت به اسلام، اعاده عزت و پایان دادن به دوران تحقیر و وابستگی گذشته، اعاده هویت و بازتعریف خود بر اساس شاخص‌های اسلامی، نفی دیکتاتوری و استبداد، نفی سکولاریسم، لیبرالیسم، سوسیالیسم و ناسیونالیسم و برای حل معضلات، مشکلات و فقر اقتصادی، او را به زیر کشید. از منظر آیت‌الله خامنه‌ای این رویداد که ایشان آن را نه مانند برخی دیگر «بیداری انسانی» و یا «بهار عربی» بلکه «بیداری اسلامی» خوانده بودند، می‌توانست در صورت تداوم «پیچ تاریخی» را به نفع اسلام‌گرایان رقم بزند.

در این پژوهش با استخراج ده محور اصلی مستخرج از مواضع آیت‌الله خامنه‌ای نشان داده شد که چگونه جمهوری اسلامی در عالی‌ترین سطوح خود در تلاش بوده است تا در مقاطع گوناگون تحولات انقلابی در مصر جهت‌گیری‌های ضداستعماری و ضدآمریکایی انقلابیون را حفظ و تقویت نماید. بر این اساس آیت‌الله خامنه‌ای بر نقش و جایگاه ویژه مصر در مبارزه با استعمار و ایستادگی در برابر غرب تأکید و با توجه به نقش برجسته مصر در پیدایش حرکت‌های اصلاح‌گرایانه و جنبش‌های اسلامی، سوابق استقلال‌طلبی و

آزادی‌خواهی و پیشتازی مصر در مبارزه با رژیم صهیونیستی را به مصری‌ها یادآور شدند. ایشان همچنین ضمن تبیین ماهیت ضد استبدادی و ضد استکباری انقلاب مصر و تبیین خواسته‌های مردم بر حفظ وحدت تأکید و از ضرورت شناخت سیاست‌های تفرقه‌افکنانه‌ی غرب سخن به میان آوردند و نسبت به انحراف و ربوده شدن انقلاب توسط آمریکا و قدرت‌های غربی و دست‌نشانندگان آنان در مصر هشدار دادند. از دیگر اقدامات آیت‌الله خامنه‌ای شناسایی گروه‌های مرجع و مؤثر در انقلاب و ارائه راهکار به آنان برای مقابله با قدرت‌های خارجی بود. در ایام انقلاب مصر و پس از آن T اجلاس‌های گوناگون «بیداری اسلامی» و با حضور علما، نخبگان و جوانان مصری و با محوریت تبیین تجربیات انقلاب اسلامی در مواجهه با آمریکا و غرب در ایران برگزار گردید. همچنین آیت‌الله خامنه‌ای با ایراد خطبه‌های عربی در نماز جمعه و در سخنرانی‌های متعدد بر ضرورت و اهمیت «تمدن‌سازی اسلامی» در برابر «تمدن غرب» تأکید کرد. پس از سقوط دولت محمد مرسی در مصر نیز آیت‌الله خامنه‌ای در بررسی علل انحراف انقلاب به‌طور ویژه بر نقش آمریکا و بیگانگان و عوامل نفوذی آنان پرداختند.

فهرست منابع:

- استراس، آنسلم، جولیت کوربین، (۱۳۸۵)، نظریه مبنایی، ترجمه بیوک محمدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- حسینی، مختار، (۱۳۸۱)، برآورد استراتژیک مصر (جلد اول)، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۶۸-۱۴۰۴). بیانات از سال‌های ۱۳۶۸ الی ۱۴۰۴.
- خسروشاهی، سیدهادی، (۱۳۹۲)، حرکت‌های اسلامی معاصر (استراتژی نظام و مسئله شیعه و سنی)، بوستان کتاب.
- دادگر، حسن، (۱۳۸۱)، ارزیابی رابطه اقتصادی با آمریکا، اقتصاد اسلامی، ۲(۵)، ۱۱۴-۹۷.
- رضانی، روح‌الله، (۱۳۸۰)، چارچوب تحلیل برای بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی، ترجمه علیرضا طیب، تهران: نشر نی.
- کدیور، جمیله، (۱۳۷۲)، رویارویی انقلاب اسلامی ایران و آمریکا، تهران: انتشارات اطلاعات.
- کوپل، ژیل، (۱۳۶۶)، پیامبر و فرعون (جنبش‌های نوین اسلامی در مصر)، ترجمه حمید احمدی، تهران، انتشارات کیهان. چاپ اول.
- گود، جیمز، (۱۳۸۲)، ایالات متحده و ایران و تأثیر مصدق بر روابط دوجانبه، ترجمه مهدی حقیقت‌خواه، تهران: ققنوس.
- محمدی، منوچهر، (۱۳۷۴). آخرین روز یک دیکتاتور، کیهان هوایی.
- هراتی، محمدجواد، ظفری، محمود، (پاییز ۱۳۹۲)، تفاوت نقش و جایگاه ارتش در فرآیند انقلاب اسلامی ایران و تحولات ۲۰۱۱ مصر، پژوهشنامه انقلاب اسلامی (دانشگاه همدان)، شماره ۸، ۱۳۹ - ۱۵۵.
- هولستی، ال-آر، (۱۳۷۳)، تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی، ترجمه نادر سالارزاده امیری، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.